

Krzysztof R. Prokop

PAN, Kraków

SUKCESJA ŚWIĘCEŃ BISKUPICH PASTERZY KOŚCIOŁA TARNOWSKIEGO

W dotychczasowych, ponad 220-letnich dziejach diecezji tarnowskiej, posługę pasterską sprawowało w niej łącznie 23 biskupów, spośród których 14 było ordynariuszami, a 9 sufraganami. W istniejącej literaturze przedmiotu większości z nich poświęcono niemało uwagi, wszakże żaden z autorów nie podjął się przeanalizowania osobno tematyki konsekracji biskupich tychże hierarchów, pod kątem ich sukcesji apostolskiej. W obecnym artykule zamierzamy podjąć to zagadnienie w odniesieniu do owego grona 23 pasterzy Kościoła tarnowskiego. Niniejsza publikacja wpisuje się w szersze spektrum badań nad sukcesją apostolską polskiego episkopatu, podjętych już jakiś czas temu przez piszącego te słowa.¹ Dodatkową, a zarazem szczególną okazję dla omówienia

¹ Por. K.R. Prokop, *Linie sukcesji apostolskiej biskupów Pomorza Zachodniego w okresie po drugiej wojnie światowej (1945-2000)*, Przegląd Zachodniopomorski 16/45/ (2001) z. 3, s. 139-148; tenże, *Sakry biskupów Kościoła poznańskiego w XIX i XX stuleciu*, Forum Naukowe. Prace Historyczno-Politologiczne”, R. VII z. 2 (15) 2002; s. 241-254; tenże, *Sakry metropolitów gnieźnieńskich w XVIII i XIX stuleciu (1681/1688-1915)*, Studia Gnesnensia 18 (2004), s. 87-120; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1821(1811)- 1945*, Przegląd Zachodniopomorski 19/48/ (2004) z. 4, s. 35-43; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła opolskiego (na tle sukcesji święceń biskupich episkopatu Polski)*, Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego 24 (2004), s. 339-355; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego w XIX i XX stuleciu*, Premislia Christiana 11 (2004-2005), s. 189-219; tenże, *Konsekracje i sukcesja apostolska ordynariuszy oraz sufraganów płockich w XIX i XX stuleciu (1805-1999)*, Studia Płockie 33 (2005), s. 173-210; tenże, *Sukcesja apostolska biskupów i arcybiskupów wileńskich oraz białostockich w XIX i XX stuleciu*, Rocznik Teologii Katolickiej 4 (2005), s. 165-210; tenże, *Sukcesja apostolska biskupów Kościoła rzymsko-katolickiego na Dolnym Śląsku po roku 1945 (archidiecezja wrocławska i diecezja legnicka)*, w: *Ludzie wrocławskiego Kościoła po II wojnie światowej – w 30-lecie śmierci kardynała Bolesława Kominka*, I. Dec, K. Matwijowski i J. Pater (red.), Wrocław 2005, s. 15-28; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła gdańskiego w XX stuleciu*, Rocznik Gdański 65 (2005) z. 1-2, s. 5-18; tenże, *Sakry i sukcesja apostolska gnieźnieńskich biskupów pomocniczych w XVIII i XIX oraz pierwszych dekadach XX stulecia (do roku 1939)*, Studia Gnesnensia 19 (2005), s. 247-282; tenże, *Sukcesja święceń biskupich pasterzy Kościoła krakowskiego w latach 1804-2005*, Analecta Cracoviensia 37 (2005), s. 413-448; tenże, *Sukcesja apostolska polskich biskupów franciszkańskich z trzech ostatnich stuleci (XVIII–XX w.)*, Studia Franciszkańskie 16 (2006), s. 245-267; tenże, *Sukcesja świę-*

rzeczony problematyki następcza niedawna nominacja nowego biskupa pomocniczego dla Tarnowa w osobie ks. Wiesława Lechowicza. Przyjmujący święcenia biskupie duchowny nie omieszkał w przemówieniu na zakończenie liturgii przypomnieć zebrany fakt, iż przez posługę aktualnego pasterza Kościoła tarnowskiego włączony został do owego łańcucha sukcesji święceń, w którym jednym z poprzednich ogniw był zmarły przed trzema laty papież Jan Paweł II. Słowa te świadczą o bynajmniej nie tak znów częściej pośród współczesnych członków episkopatu świadomości własnej „genealogii” biskupiej. Budujący przykład w tym względzie odnajdujemy w książce Jana Pawła II *Wstańcie, chodźmy!* Wspominając tam własne święcenia biskupie oraz osobę głównego konsekrateura, metropolitę lwowskiego Eugeniusza Baziaka, sługa Boży stwierdza: „Niemale znaczenie ma dla mnie jego biskupie pochodzenie, skoro to on właśnie był dla mnie pośrednikiem w sukcesji apostolskiej. Konsekrował go arcybiskup Bolesław Twardowski. Jego z kolei konsekrował arcybiskup Józef Bilczewski, którego dane mi było niedawno beatyfikować (...), Bilczewski zaś był konsekrowany przez kardynała Jana Puzynę, biskupa krakowskiego, a współkonsekrującymi byli święty Józef Sebastian Pelczar, biskup przemyski, i sługa Boży Andrzej Szeptycki, arcybiskup grecko-katolicki. Czy to nie zobowiązuje? Czy mogłem nie brać pod uwagę tej tradycji świętości wielkich pasterzy Kościoła?”²

Te same imiona i nazwiska obecne są w „genealogii” biskupiej hierarchów współcześnie pełniących posługę w Kościele tarnowskim. Wszyscy oni – o czym dalej będzie mowa – reprezentują tzw. rzymską linię sukcesji święceń biskupich (do niej należy również obecny papież Benedykt XVI). Na gruncie polskim do niedawna jeszcze miała ona charakter zdecydowanie mniejszościowy, ustępując liczebnie rodzimej linii, zapoczątkowanej w Kościele polskim na początku XVII stulecia. W dobie zaborów bliska była wygaśnięcia, później jednak na nowo się „rozrodziła” w szczególności dzięki prymasom Augustowi Hlondowi, Stefanowi Wyszyńskiemu oraz Józefowi Glempowi. Pozostała ona linią skupiającą przede wszystkim polski episkopat, choć licznie reprezentowaną także na Węgrzech i w Wietnamie tudzież

ceń biskupich pasterzy Kościoła katowickiego (1925/1926–2005/2006), Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 39 (2006) z. 2, s. 392-412; tenże, *Sakry i sukcesja święceń biskupich pasterzy diecezji płockiej w XVIII wieku*, Studia Płockie 34 (2006), s. 15-54; tenże, *Sakry ordynariuszy i sufraganów poznańskich w XVIII stuleciu*, Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski 2 (2006), s. 119-150; tenże, *Sakry i sukcesja święceń biskupich pasterzy Kościoła wileńskiego z drugiej oraz trzeciej tercji XVIII stulecia*, Rocznik Teologii Katolickiej 5 (2006), s. 211-246; tenże, *Sukcesja święceń biskupich pasterzy Kościoła krakowskiego w XVIII stuleciu*, Analecta Cracoviensia 38-39 (2006-2007), s. 513-555; tenże, *Sakry pasterzy Kościoła przemyskiego w XVIII stuleciu*, Premislia Christiana 12 (2006/2007), s. 131-192; tenże, *Sukcesja święceń biskupich pasterzy Kościoła legnickiego*, Szkice Legnickie 28 (2007), s. 317-328; tenże, *Sakry i sukcesja święceń biskupich pasterzy Kościoła kieleckiego (1805/1882-2007)*, Kieleckie Studia Teologiczne 7 (2008), s. 247-276; tenże, *Konsekracje i sukcesja święceń biskupich pasterzy Kościoła lubelskiego (1805–2007)*, Roczniki Teologiczne 55 (2008) z. 4 [w druku].

² Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004, s. 29.

mającą swych przedstawicieli we Włoszech, Francji, Szwajcarii czy Kame-runie, a nawet w Chinach.³ W dalszej części wywodów nie będzie zresztą zbyt wiele okazji, by do losów tej linii nawiązywać, bowiem łączy się z nią nazwisko tylko jednego spośród hierarchów zapisanych w dziejach Kościoła tarnowskiego. Obecnie przejdziemy do podania podstawowych informacji o poszczególnych sakrach tychże biskupów, by następnie zrekonstruować na owej podstawie wspólny wywód sukcesji ich wszystkich.

O okolicznościach utworzenia stolicy biskupiej w Tarnowie i skomplikowanych początkach jej dziejów pisał już obszernie Bolesław Kumor.⁴ Nie ma zatem potrzeby powtarzać tu informacji na ten temat. W kontekście problematyki tutaj omawianej istotne jest natomiast przypomnienie, że w dniu 20 września 1783 r. cesarską nominację na pierwszego pasterza diecezji tarnowskiej otrzymał 63-letni oficjał i zarazem wikariusz generalny dla galicyjskiej części biskupstwa krakowskiego Jan Duwall, uprzednio zresztą przewidywany na biskupa pomocniczego (przy ordynariuszu krakowskim Kajetanie Ignacym Sołtyku) dla tych właśnie ziem. Jego proces informacyjny na biskupstwo przeprowadzony został dopiero w listopadzie 1785 r. W tym wszakże czasie rzeczony kandydat do infuły był już śmiertelnie chory i we wtorek 13 grudnia tego roku zakończył życie. J. Duwall nie doczekał zatem papieskiej prekonizacji i w konsekwencji też nie przyjął święceń biskupich, w związku z czym jego osoby nie sposób brać pod uwagę w dalszych rozważaniach na interesujący nas temat.⁵

Jeszcze przed swoją śmiercią J. Duwall przesłał na dwór cesarski we Wiedniu listę ewentualnych duchownych godnych, jego zdaniem, rozważenia przez monarchę w kontekście przyszłej obsady stolicy biskupiej w Tarnowie. Na czele owej listy umieszczone zostało nazwisko sześćdziesięcioletniego opata benedyktynów z Tyńca Floriana Amanda Janowskiego, opata tynieckiego od 1762 r.⁶ Ostatecznie on właśnie otrzymał cesarską nominację na urząd pasterski w Kościele tarnowskim (23 grudnia 1785), zaś prowizję

³ Por. niżej literaturę wskazaną w przyp. 55.

⁴ M.in.: B. Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne diecezji tarnowskiej*, Lublin 1958, s. 30-52; tenże, *Granice metropolii i diecezji polskich (966-1939)*, Lublin 1969-1971 [osobne odbicie z Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych 18 (1969) 23 (1971)], s. [286]-[291] (także s. [292] nn.); tenże, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918)*, Kraków 1980, s. 153-159; tenże, *Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786-1985*, Kraków 1985, s. 2-81; tenże, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków 1998, s. 152-167.

⁵ Do biografii Jana Duwalla por. m.in.: B. Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne...*, dz. cyt., s. 30-40; *Hierarchia Catholica medii et recentioris aevi* [dalej cyt.: HC], t. 6 – 1730-1799, cur. R. Ritzler & P. Sefrin, Patavii 1958, s. 393; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 244-249; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 1 – *Biskupi i kanonicy*, Tarnów 1999, s. 25-27. Jego testament opublikowano w: *Testamenty mieszczan wojnickich 1599-1809*, wyd. P. Dymmel, Wojnicz 1997, s. 172-183 (nr 80).

⁶ Jego benedykcja opacka odbyła się w niedzielę 29 VIII tr. w kościele Mariackim w Krakowie. Udzielił mu jej sufragan przemyski Hieronim Wielogłowski, tytulariusz Bandy, wspólnie z opatem orłowskim Fortunatem Albrychowiczem oraz archiprezbiterem mariackim Leonardem Kietczewskim.

papieską ze strony Piusa VI uzyskał 3 kwietnia 1786.⁷ Jako że nowa diecezja u samego początku swego kanonicznego istnienia włączona została do metropolii lwowskiej, właśnie do Lwowa udał się F.A. Janowski dla przyjęcia sakry. Dopełniona została ona w niedzielę 13 sierpnia 1786 roku w tamtejszej archikatedrze Wniebowzięcia NMP. Obowiązków głównego konsekrateora podjął się tamtejszy ordynariusz, metropolita lwowski obrządku łacińskiego Ferdynand Onufry Kicki, natomiast współkonsekratorami byli: arcybiskup Lwowa obrządku ormiańsko-katolickiego Jakub Walerian Tumanowicz i eparcha lwowski obrządku grecko-katolickiego Piotr Bielański.⁸

Rządy pasterskie w Kościele tarnowskim F.A. Janowski, którego ingres do świątyni katedralnej Narodzenia NMP miał miejsce w niedzielę 24 września 1786 r., sprawował bez mała piętnaście lat do swojej śmierci w 4 I 1801 r.⁹ Na wikariusza kapitulnego wybrany został prepozyt kapituły katedralnej ks. Wojciech Józef Górski, który w zaledwie półtora roku później, 30 sierpnia 1802 r., uzyskał cesarską nominację na ordynariusza mającej dopiero powstać diecezji kieleckiej. Pozostawało to w związku z zaplanowaną kolejną reorganizacją

⁷ Przypomnijmy w tym miejscu, że formalne erygowanie stolicy biskupiej w Tarnowie przez papieża miało miejsce zaledwie trzy tygodnie wcześniej – 13 marca tego roku.

⁸ Archivio Segreto Vaticano, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 9, k. 421r–424r; Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, rkp. 1735/II – Liber sacrorum ordinum variis ecclesiasticis personis per me, Jacobum Valerianum Tumanowicz, episcopum Camacensem, coadiutorem archiepiscopatus Leopoliensis Armenorum, collatorum aliorumque consecrationum factarum ab anno Domini 1782, k. 6v; Gazeta Warszawska R. 1786 nr 65 (z 16 VIII 1786) – Dodatek; nr 67 (z 23 VIII 1786) – Supplement, s. [1]; Ks[ieżdz] Izydora Chrościckiego, pierwszego prefekta gimnazjum tarnowskiego, kronika z lat 1784–1794, wyd. J. Leniek, w: *Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce*, t. 9, Kraków 1897, s. 324 nr 2 (tamże, s. 321 nr 7, interesująca informacja, że w dniu 16 kwietnia 1787 przejeżdżał przez Tarnów cesarz Józef II w drodze z Wiednia na Krym); B. Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne...*, dz. cyt., s. 47; HC, t. 6, s. 394; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 251–252; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 32; K.R. Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów oraz opatów...*, dz. cyt., s. 303.

⁹ Do biografii tego hierarchy por. m.in.: F. Herzig, *Katedra, niegdyś kolegiata w Tarnowie, wraz z krótką wzmianką o innych kościołach tarnowskich. Szkic historyczny na pamiątkę 500. rocznicy istnienia tegoż kościoła*, Tarnów 1900, s. 131; B. Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne...*, dz. cyt., s. 46–61; HC, t. 6, s. 393–394; B. Kumor, *Janowski Florian, imię zakonne Amandus (1725–1801), opat tyniecki, biskup tarnowski*, w: *Polski słownik biograficzny* [dalej cyt.: PSB], t. 10, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962–1964, s. 563; tenże, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 249–254; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich w okresie niewoli narodowej (1772–1918)*, „Chrześcijańskie w Świecie” 19 (1987) nr 1–2, s. 141; P. Szczaniecki, *Benedyktyni polscy...*, dz. cyt., s. 309–325, 398; B. Kumor, *Janowski Florian biskup, OSB, ur. 28 IV 1725 w Masłomięcej koło Krakowa, zm. 4 I 1801 w Tarnowie, działacz kościelny*, w: *Encyklopedia katolicka* [dalej cyt.: EK], t. 7, Lublin 1997, kol. 982; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 31–33. Ponadto: tenże, *Z badań nad biblioteką biskupa Janowskiego*, w: *Alma Mater Tarnoviensis. Księga pamiątkowa z okazji 150 rocznicy założenia Instytutu Teologicznego i Seminarium Duchownego w Tarnowie 1821–1971*, P. Bednarczyk, F. Gawlik (red.), Tarnów 1972, s. 209–218; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, kol. 175; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, Warszawa 2003, s. 651.

struktur diecezjalnych na ziemiach polskich, w ramach której to nowej delimitacji doszło również do przeniesienia dotychczasowej stolicy biskupiej z Tarnowa właśnie do Kielc (na mocy bulli papieża Piusa VII z 13 czerwca 1805 r.). Rzeczone postanowienie wprowadzone zostało w życie u schyłku lata 1807 r. W tym momencie mogło się wydawać, że krótkie dzieje biskupstwa tarnowskiego dobiegły końca. Nie upłynęła wszakże pełna dekada, kiedy na skutek przesunięć granic politycznych związanych z burzliwymi wydarzeniami doby napoleońskiej, wysunięty został projekt reaktywowania diecezji tarnowskiej (1816). Po kilkuletnich pertraktacjach ze Stolicą Apostolską doszło do ponownego ukonstytuowania odrębnego biskupstwa dla tej części Galicji – tyle, że siedzibę jego centralnych organów stanowić miał już nie Tarnów, lecz podkarakowski Tyniec i tamtejsze opactwo benedyktynów, którego kasatę przeprowadzono wówczas w związku z tym nadzwyczaj szybko (1816/1817). Erygowana 20 września 1821 r. przez papieża Piusa VII i włączona tak samo do metropolii lwowskiej diecezja tyniecka¹⁰, jako pasterza otrzymała 52-letniego niemieckiego benedyktyna Grzegorza Tomasza Zieglera (rodem z Wiblingen w Szwabii). Cesarz Franciszek I nominacji udzielił mu dopiero 5 lutego 1822 r., zaś na prekonizację papieską przyszło oczekiwać jeszcze przez kolejne dwa i pół miesiąca (19 kwietnia 1822 r.). Duchowny ten piastował wcześniej urząd przeora w opactwie tynieckim (przed kasatą) i był profesorem dogmatyki na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Krakowskiego, stąd też tereny, na których miał podjąć posługę pasterską, nie były mu całkiem obce. Sakrę biskupią przyjął on w stołecznym Wiedniu, w tamtejszym kościele dworskim NMP i św. Augustyna, znajdującym się w obrębie wiedeńskiego Hofburgu (rezydencji cesarskiej). Akt ten miał miejsce w sobotę 29 czerwca 1822 r., w uroczystość śś. Apostołów Piotra i Pawła. Pełni kapłaństwa G.T. Ziegler dostąpił przez posługę metropolity ołmunieckiego, kardynała Rudolfa Jana Habsburga (najmłodszego z braci ówczesnego cesarza), oraz biskupów: ordynariusza słoweńskiej Ljubljany (Laibach) Augustina Grubera (późniejszy arcybiskup Salzburga) i sufragana wiedeńskiego Matthiasa Paulusa Steindla, tytulariusza Antinopolis (nie zaś – jak twierdzi B. Kumor, a w ślad za nim także A. Nowak – wyłącznie w asyście dwóch opatów benedyktyńskich).¹¹

G.T. Ziegler był pierwszym i zarazem ostatnim w dziejach biskupem tynieckim, gdyż po zaledwie kilku latach nastąpiło przeniesienie stolicy

¹⁰ Odnośnie do przedstawionych tu wydarzeń por. szerzej: B. Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne...*, dz. cyt., s. 61-78; tenże, *Granice metropolii i diecezji...*, dz. cyt., s. [292]-[295]; tenże, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego...*, dz. cyt., s. 169-170; tenże, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 82-119.

¹¹ ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 16, k. 506r-511r; tamże, Processus consistoriales, vol. 225, k. 380r, 382r-v; B. Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne...*, dz. cyt., s. 79; HC, t. 7 (1800-1846), cur. R. Ritzler & P. Sefrin, Patavii 1968, s. 382; R. Zinnhobler, *Ziegler Gregorius Thomas (1770-1852)*, w: *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder 1785/1803 bis 1945. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. von E. Gatz, Berlin 1983, s. 836; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 119, 256; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 71. Por. nadto: ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 18, k. 232r-233v.

powierzonej mu diecezji z Tyńca do Tarnowa (1826/1827), gdzie on sam przebywał zresztą już od r. 1825. Wcześniej również nie rezydował w położonym na ustroniu opactwie tynieckim, lecz w Bochni, w tamtejszym klasztorze podominikańskim. Jego obecnością Tarnów się jednak cieszył krótko, bowiem zaledwie 13 kwietnia 1827 r. G.T. Ziegler uzyskał cesarską nominację na ordynariusza austriackiej diecezji Linz, a papież Leon XII udzielił kanonicznej sankcji tejże translacji 25 czerwca tego roku. Mimo to – co z dzisiejszej perspektywy wydawać się może czymś zgoła zaskakującym – dopełniono jeszcze, w niedzielę 8 lipca 1827 r., podniosłego aktu intronizacji (ingresu) biskupa Zieglera w odrestaurowanej katedrze tarnowskiej – po to tylko, by w niespełna miesiąc później uroczyste go tamże pożegnać (6 sierpnia tego roku). Pasterzem diecezji Linz miał on być przez długie ćwierć wieku i na tym też urzędzie zmarł 15 kwietnia 1852 r.¹²

Dzięki tak długim rządóm pasterskim w Linzu G.T. Zieglerowi dane było doczekać aż pięciu kolejnych zmian na stolicy biskupiej w Tarnowie, której dalsze losy bynajmniej nie były mu obojętne, skoro nawet w swoim testamencie przeznaczył pewne fundusze na rzecz tarnowskiej świątyni katedralnej. Bezpośrednim jego następcą na urzędzie pasterskim w Tarnowie został rodowity wiedeńczyk Ferdynand Maria Chotek. Nastąpiło to po długim, bo prawie trzy i pół letnim wakacie, kiedy to sprawami lokalnego Kościoła zawiadywał w charakterze wikariusza kapitulnego prepozyt kapituły katedralnej i oficjał generalny Jan Fukier. Dopiero 30 grudnia 1830 r. stosownej nominacji udzielił cesarz Franciszek I, natomiast prekonizacja ze strony papieża Grzegorza XVI nastąpiła 30 września 1831 r. Pięćdziesięcioletni F.M. Chotek do grona episkopatu należał już od czternastu lat, czyli od 14 kwietnia 1817 r., kiedy to został on prekonizowany biskupem tytularnym Ptolemaidu i sufraganiem ołomunieckim, którym nadal pozostawał w momencie swej translacji do Tarnowa. Sakrę biskupią otrzymał w niedzielę Trójcy Przenajświętszej 1 czerwca 1817 r. w kolegiacie św. Maurycego w Kromieryżu (Kromiěřiz, Krems), mieście na Morawach od średniowiecza stanowiącym rezydencję pasterzy Kościoła ołomunieckiego. Głównym konsekratorem był ówczesny arcybiskup-metropolita Ołomuńca T addäus Maria Trauttmansdorff (Trauttmannsdorf). W obrzędzie tym asystowali za dyspensą papieską dwaj prałaci ołomunieckiej kapituły metropolitalnej, bę-

¹² M.in.: F Herzig, *Katedra, niegdyś kolegiata...*, dz. cyt., s. 132-133; B. Kumor, *Dzieje polityczno-geograficzne...*, dz. cyt., s. 78-84; HC, t. 7, s. 240, 359, 382; J. Pączek, *Biskup Grzegorz Tomasz Ziegler jako organizator diecezji tynieckiej (tarnowskiej) (1822-1827)*, *Prawo Kanoniczne* 12 (1969) nr 3-4, s. 129-199; R. Zinnhobler, *Ziegler Gregorius Thomas...*, dz. cyt., s. 834-837; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 119-127, 254-257; P Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, dz. cyt., s. 180; P Sczaniecki, *Benedyktyni polscy...*, dz. cyt., s. 325-346; M. Kanior, *Wydział Teologiczny w dziejach Uniwersytetu Krakowskiego (1780-1880)*, Kraków 1998, wg indeksu (zwł. s 141 przyp. 78); A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 70-72; P Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 514-515; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, s. 651. Por. również: J. Mikrut, *Bischöfe aus Galizien berichten an Kaiser Franz I. Ein Beitrag zur Geschichte der katholischen Kirche in der Habsburgermonarchie*, Wien 1995, s. 233-271 (*Visitationsbericht des Bischofs Thomas Gregorius Ziegler aus dem Jahre 1822/23*).

dający zarazem infułatami: dziekan Christoph Migazzi i prepozyt Weichard (Weikhard) Trauttmansdorff (brat głównego konsekrateura).¹³

F.M. Chotek w Tarnowie osobiście nigdy się nie pojawił. W trakcie przygotowań do ingresu został desygnowany przez cesarza na wakującą po śmierci wspomnianego tu uprzednio kardynała R.J. Habsburga (zm. 24 czerwca 1831 r.) stolicę metropolitalną w bliskim mu Ołomuńcu, w ślad za czym 19 października tego roku nastąpiła elekcja przez tamtejszą kapitułę, a 24 lutego 1832 r. prekonizacja papieska.¹⁴ W tymże samym dniu, tj. 24 lutego, translację na stolicę biskupią w Tarnowie uzyskał dotychczasowy sufragan praski, 56-letni Czech Franciszek Pisztek (Pištěk, Pischtek). Jako biskup tytularny Azotus sakrę otrzymał on w niedzielę 14 listopada 1824 r. (prekonizację papieską uzyskał 27 września 1824 r.) w kościele św. Jana Nepomucena (urszulanek) na Hradčanach w Pradze z rąk praskiego arcybiskupa-metropolity Vaclava Leopolda Chlumčansky'ego, któremu w obrzędzie tym – pod nieobecność innych biskupów – asystowali za dyspensą papieską dwaj prałaci miejscowej kapituły metropolitalnej, zarazem infułaci: prepozyt František Serafin Caroli (Karoli) i dziekan Karel František Fischer.¹⁵

Posługa tego hierarchy w Kościele tarnowskim nie trwała długo, choć – w odróżnieniu od poprzednika – objął w niej rządy i w dniu 11 czerwca 1832 r. odbył uroczysty ingres. Już wszakże po trzech latach uzyskał 24 lipca 1835 r. cesarską nominację na stolicę metropolitalną we Lwowie, a 1 lutego 1836 r. stosowną prekonizację ze strony papieża Grzegorza XVI. Arcybiskupem lwowskim i zarazem zwierzchnikiem prowincji kościelnej, do której należała wówczas również diecezja tarnowska, był on przez dziesięć lat, gdyż zmarł 1 lutego 1846 r.¹⁶ Na samym progu rządów pasterskich we Lwowie F. Pisztkowi przypa-

¹³ ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 14, k. 660r–v; tamże, Processus Consistoriales, vol. 230, k. 349r (także k. 343r); HC, t. 7, s. 315; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, s. 258; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 25; M.M. Buben, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha 2000, s. 125; M. Blahová, *Historická chronologie*, Praha 2001, s. 738. Por. nadto: ASV, Archivio Consistoriale, Iuramenta, vol. 19, k. 371r–372r.

¹⁴ Do biografii tego hierarchy: F. Herzig, *Katedra, niegdyś kolegiata...*, s. 134; HC, t. 7, s. 291, 315, 359; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 257–259; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, dz. cyt., s. 124; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 24–25; M.M. Buben, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, 125–126; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 52–53; M. Blahová, *Historická chronologie*, s. 738; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, dz. cyt., s. 651.

¹⁵ ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 17, k. 65r–v; tamże, Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 238, k. 340r (także k. 325r, 329r); HC, t. 7, s. 101; B. Kumor, *Pisztek (Pištěk, Pischtek, Pieschtek) Franciszek (1786–1846), Czech, biskup tarnowski, arcybiskup lwowski, prymas Galicji*, w: PSB, t. 26, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1981, s. 581; tenże, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 260; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 46. Por. nadto: ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 19, k. 459r–462v; vol. 20, k. 325r–326r.

¹⁶ Do biografii z kolei F. Pisztki por. m.in.: C. von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, t. 22, Wien 1870, s. 354–355; F. Herzig, *Katedra, niegdyś kolegiata...*, dz. cyt., s. 134; HC, t. 7, s. 101, 236, 359; B. Kumor, *Obsada metropolii*

dło w udziale konsekrować swego następcę na biskupstwie tarnowskim, którym został mianowany 31 października 1835 r. przez cesarza Ferdynanda I dotychczasowy wikariusz generalny archidiecezji lwowskiej, 65-letni Franciszek Ksawery Zachariasiewicz. Prekonizację papieską uzyskał on 1 lutego 1836 r. (a więc w tym samym dniu, w którym sankcję kanoniczną otrzymała translacja F. Pisztki z Tarnowa do Lwowa), zaś święcenia biskupie przyjął w niedzielę 24 kwietnia tego roku we lwowskiej archikatedrze Wniebowzięcia NMP. Współkonsekratorami byli: metropolita Lwowa obrządku grecko-katolickiego Michał Lewicki (późniejszy kardynał) oraz arcybiskup lwowski obrządku ormiańsko-katolickiego Samuel Cyryl Stefanowicz (*nota bene* sam F.K. Zachariasiewicz pochodził z rodziny ormiańskiej).¹⁷

Po czteroletnich rządach bp F.K. Zachariasiewicz uzyskał translację na analogiczny urząd w diecezji przemyskiej (cesarska nominacja z 16 marca 1840, papieska prowizja z 13 lipca tego roku), na którym też pozostał już do śmierci w dniu 12 czerwca 1845 r.¹⁸ Bp F.K. Zachariasiewicz sam udzielił sakry duchownemu powołanemu na swojego następcę w Kościele tarnowskim 49-letniemu Józefowi Grzegorzowi Wojtarowiczowi, dotychczasowemu prepozytowi kapituły katedralnej w Przemyśle i zarazem wikariuszowi kapitulnemu tamtejszej diecezji podczas ostatniego wakatu. Stosowną nomi-

lwowskiej obrządku łacińskiego w latach 1777-1918, *Analecta Cracoviensia* 9 (1977), s. 457-458; tenże, *Pisztek (Pištěk, Pischtek, Pieschtek) Franciszek...*, dz. cyt., s. 581-583; tenże, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 259-261; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, dz. cyt., s. 163; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 46-48; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 351; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, dz. cyt., s. 651. Por. również: J. Mikrut, *Bischöfe aus Galizien...*, dz. cyt., s. 353-375 (*Visitationsbericht des Bischofs Franz de Paula Pischtek aus dem Jahre 1832*).

¹⁷ ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 20, k. 498r-501r; tamże, Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 242, k. 525r; Archiwum Archidiecezjalne w Przemyśle, rkp. 149 – [Księga czynności pontyfikalnych biskupa Franciszka Ksawerego Zachariasiewicza 1836-1845], s. 5; *Gazeta Krakowska* R. 1836 nr 99 (z 30 IV 1836), s. 400; *Gazeta Lwowska* R. 1836 nr 49 (z 26 IV 1836), s. 289; W. Sarna, *Biskupi przemyscy obrządku łacińskiego, cz. 2 (1624-1900)*, Przemyśl 1910, s. 535; HC, t. 7, s. 359; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 263; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 69; T. Zaleski, *Słownik biograficzny duchownych ormiańskokatolickich oraz duchownych rzymskokatolickich pochodzenia ormiańskiego w Polsce w latach 1750-2000*, Kraków 2001, s. 109; K.R. Prokop, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego w XIX i XX stuleciu*, *Premislia Christiana* 11 (2004-2005), s. 193. Por. ponadto: ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 21, k. 318r-v.

¹⁸ M.in.: S. Barącz, *Żywoty sławnych Ormian w Polsce*, Lwów 1856, s. 387-393; F. Pawłowski, *Premislia sacra sive series et gesta episcoporum ritus Latini Premisilensium*, Cracoviae 1869, s. 660-665; F. Herzig, *Katedra, niegdyś kolegiata...*, dz. cyt., s. 134; W. Sarna, *Biskupi przemyscy...*, cz. 2, dz. cyt., s. 533-538; K. Gabryel, *Zachariasiewicz Franciszek Ksawery (1770-1845), biskup tarnowski, później przemyski, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, historyk Kościoła*, w: *Słownik polskich teologów katolickich* [dalej cyt.: SPTK], t. 4, Warszawa 1983, s. 496-498; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, s. 261-264; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 178-179; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, s. 68-70; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, kol. 503; T. Zaleski, *Słownik biograficzny duchownych...*, s. 109; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, dz. cyt., s. 651.

nację cesarską uzyskał on 16 marca 1840 r., natomiast prekonizację ze strony papieża Grzegorza XVI 13 lipca tego roku (w obu przypadkach są to zatem te same daty, co w odniesieniu do translacji F.K. Zachariasiewicza). Udzielenie sakry odbyło się w ostatnią niedzielę roku liturgicznego, 22 listopada 1840 r., w katedrze Wniebowzięcia NMP i św. Jana Chrzciciela w Przemyślu. W charakterze współkonsekratora wystąpił grecko-katolicki eparcha przemyski Jan (Iwan) Snigurski, natomiast jako drugi asystował za dyspensą papieską prepozyt-infułat tarnowskiej kapituły katedralnej Jan Janikowski.¹⁹

Rządy pasterskie J.G. Wojtarowicza w Tarnowie trwały dekadę i zakończyły się przymusową rezygnacją (z przyczyn politycznych) z urzędu, związaną m.in. z postawą (skądinąd jak najbardziej chlubną), jaką zajął podczas niestawnej „rabacji galicyjskiej”. Po przyjęciu 15 lipca 1850 r. rzeczony rezygnacji przez Stolicę Apostolską, ów doświadczony przez los hierarcha zamieszkał w klasztorze cystersów w podkrakowskiej Mogile, a po kilku latach przeniósł się do samego Krakowa i tam też zmarł 31 maja 1875 w wieku 85 lat, znajdując wieczny spoczynek na Cmentarzu Rakowickim.²⁰ Osieroczone w ten sposób biskupstwo tarnowskie wakowało przez kilkanaście miesięcy, choć już 26 sierpnia 1850 r. cesarz Franciszek Józef I udzielił stosownej nominacji na urząd pasterski w tej diecezji 42-letniemu prepozytowi-infułatowi kapituły katedralnej obrządku łacińskiego w Przemyślu Józefowi Hoppe. Desygnowany biskupem duchowny, zaślaniając się względami natury zdrowotnej, tak zaszczytnej (ale zarazem kłopotliwej, zważywszy na okoliczności, w jakich nastąpiła) nominacji nie przyjął i w konsekwencji cała procedura obsadzenia wakującej stolicy biskupiej musiała zostać wszczęta na nowo. W dniu 31 lipca 1851 r. wspomniany wyżej monarcha desygnował na pasterza diecezji tarnowskiej z kolei 54-letniego Józefa Alojzego Pukałskiego, dotąd niezbyt znanego w galicyjskich kręgach kościelnych proboszcza z Żywca, od zaledwie dwóch miesięcy kanonika katedralnego w Tarnowie. Papież Pius IX udzielił mu 15 marca 1852 prekonizacji²¹ Dla przyjęcia

¹⁹ ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 21, k. 369r-v; Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, rkp. 149, s. 87; Przyjaciół Chrześcijańskiej Prawdy 8 (1840) z. 3 (lipiec-wrzesień), s. 158-160; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 266; A. Jedynek, *Z chłopskiej zagrody na biskupią stolicę. Biskup Józef Grzegorz Wojtarowicz (1791-1875), ordynariusz tarnowski (1840-1850)*, Tuchów 1998, s. 77; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, s. 65, 109.

²⁰ W sto lat później jego doczesne szczątki zostały przeniesione do podziemi katedry w Tarnowie. Do biografii J.G. Wojtarowicza por. m.in.: F. Herzig, *Katedra, niegdyś kolegiata...*, dz. cyt., s. 134; HC, t. 7, s. 359; H.E. Wyczawski, *Wojtarowicz Józef Grzegorz (1791-1875), biskup tarnowski, moralista*, w: SPTK, t. 4, s. 459-460; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 269-272; A. Jedynek, *Z chłopskiej zagrody na biskupią stolicę...*, całość; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 64-68; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 489; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, dz. cyt., s. 651.

²¹ Dokładnie w miesiąc później zmarł biskup Grzegorz Tomasz Ziegler. Por. informację zamieszczoną w krakowskim „Czasie”, iż w dniu 12 maja 1852 r. „odprawiło duchowieństwo tarnowskie nabożeństwo żałobne za duszę śp. Grzegorza Tomasza Zieglera, biskupa linzkiego, a niegdyś tarnowskiego, [który] gdyby nie brak [tzn. niezajomość] języka polskiego,

święceń biskupich nominat udał się do cesarskiego Wiednia (jakkolwiek pierwotnie przemyślał o metropolitalnym Ołomuńcu)²², gdzie też w niedzielę 23 maja tego roku otrzymał sakrę z rąk nuncjusza apostolskiego Michaele Viale-Prela, arcybiskupa tytularnego Kartaginy. W charakterze współkonsekratorów uczestniczyli: biskup tytularny Diocletianopolis i polowy armii austriackiej Johann Michael Leonhard (poprzednio ordynariusz Sankt Pölten) oraz sufragan wiedeński Franz Xaver Zenner, tytulariusz Sarepty.²³ W rozpoznanym dotychczas materiale źródłowym oraz w literaturze przedmiotu brak informacji na temat miejsca konsekracji.²⁴ Można żywić

nigdy by nas nie był opuścił, czego mamy niezaprzeczone dowody, bo i w r. 1836 po cholery i w r. 1847 w czasie głodu znaczne kwesty na wsparcie przesłał, i na parę miesięcy przed zgonem swoim pewnemu młodzieńcowi na Wszechnicy Krakowskiej 50 złotych reńskich celem dalszego kończenia szkół posłał i zawsze o nas z uniesieniem wspominał. Cześć popiołom takiego męża” (Czas R. 1852 nr 120 (z 27 V 1852), s. 2). Por. nadto: Currenda R. 1852 nr VI, s. 19.

²² Archiwum Diecezjalne w Tarnowie [dalej cyt.: ADT], b. sygn. – Akta osobiste biskupa Józefa Alojzego Pukalskiego: List ks. Wincentego Wąsikiewicza, proboszcza w Wilamowicach, do biskupa-nominata J.A. Pukalskiego – Kęty, 22 IV 1852 („Dzisiaj właśnie dowiedziałem się od sąsiada, W. X. Szostka, iż Wasza Biskupia Mość zamyśla udać się na *consecratiq* do Ołomuńca”). Należy dodać w tym miejscu, że metropolitą ołomuńskim był w tamtym czasie arcybiskup Maximilian Joseph von Sommerau-Beeckh, kreowany w r. 1850 przez papieża Piusa IX kardynałem.

²³ ADT, b. sygn. – Akta osobiste biskupa Józefa Alojzego Pukalskiego: Powiadomienie o dwudziestopięcioleciu sakry biskupiej J.A. Pukalskiego – Tarnów, 23 I 1877 („in episcopum Tarnoviensem Viennae consecratus”); Currenda R. 1885 nr I, s. 5; Przegląd Kościelny 6 (1884/1885) nr 29 (z 15 I 1885), s. 237; HC, t. 8 (1846-1903), cur. R. Ritzler & P. Sefrin, Patavii 1978, s. 536; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 278; tenże, *Pukalski Józef Alojzy (1798-1885), biskup tarnowski*, w: PSB, t. 29, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 355; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 49. Por. ponadto: ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 23, k. 742r-v. Na interesującą okoliczność zwrócił uwagę późniejszy prałat-scholastyk kapituły katedralnej w Tarnowie Józef Martusiewicz w wydanym drukiem swoim *Kazaniu na uroczystość jubileuszową 50-letniego kapłaństwa (...) Józefa Alojzego Pukalskiego, biskupa tarnowskiego (...)*, który to kaznodzieja, po przypomnieniu słuchaczom, że hierarcha ów, „mianowany 31 lipca 1851 r. przez Najjaśniejszego Monarchę biskupem tarnowskim, 23 maja 1852 r. od ś.p. nuncjusza apostolskiego i arcybiskupa kartagińskiego *in partibus infidelium* Viale Prela we Wiedniu konsekrowany, [został] 29 czerwca 1852 uroczystie na stolicę biskupią wprowadzony”, nadmieniał, iż „szczególnym zrządzeniem Opatrzności dwie siostry rodzą synów do biskupiej godności powołanych, bo Wincenty Bilik, brat cioteczny naszego Pasterza, był biskupem polowym i jako taki umarł we Wiedniu” (J. Martusiewicz, *Kazanie na uroczystość jubileuszową 50-letniego kapłaństwa Jego Ekscelencji Jaśnie Oświeconego Księdza Józefa Alojzego Pukalskiego, biskupa tarnowskiego, na dniu 15 października 1871*, Tarnów 1872, s. 39). Powyższa wiadomość okazuje się wszakże nieprecyzyjna, bowiem urodzony w roku 1777 w Cieszynie, a zmarły w r. 1832 w stolicy Austrii Wincenty (Vincenz) Billig *vel* Bilik, wikariusz apostolski armii austriackiej (Apostolischer Feldvikar) z lat 1831-1832, nigdy nie został podniesiony do godności biskupiej, lecz był jedynie tytularnym opatem benedyktyńskiego klasztoru Lébény na Węgrzech (G. Hartmann, *Billig Vinzenz (1777-1832)*, w: *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder 1785/1803 bis 1945...*, dz. cyt., s. 52).

²⁴ O sakrze J.A. Pukalskiego brak informacji nawet w tarnowskiej „Currendzie” z roku 1852, w której zamieszczono natomiast jego list pasterski z 28 VI tr. (w nim wszakże nie ma jakichkolwiek nawiązań do tamtego wydarzenia). Znamienna rzecz, że z kolei w ukazującym

nadzieję, że historykom uda się odnaleźć informację na ten temat w archiwaliach wiedeńskich, czy też rzymskich. Być może przyczyni się do tego przejrzanie ukazującej się w tamtym czasie we Wiedniu prasy.²⁵

Spośród dotychczasowych pasterzy Kościoła tarnowskiego bp J.A. Pukalski sprawował rządy najdłużej. Trwały one bez mała 33 lata i dobiegły kresu wraz z jego śmiercią w dniu 5 stycznia 1885 r.²⁶ Wówczas też, po niemal rocznym wakacie, nominację cesarską na wakującą stolicę otrzymał sufragan przemyski Ignacy Łobos, którego papież Leon XIII jeszcze 1 XII tego roku ustanowił (w związku z kontrowersjami powstałymi przy wyborze wikariusza kapitulnego) administratorem apostolskim biskupstwa tarnowskiego, a 15 stycznia 1886 r. prekonizował biskupem Tarnowa (nominat miał wówczas 59 lat). Jako tytulariusz Leuce święcenia biskupie I. Łobos otrzymał w niedzielę 16 kwietnia 1882 r. w należącym do jezuitów niewielkim kościele (czy też kaplicy) Najświętszego Serca Pana Jezusa w Krakowie z rąk ordynariusza *loci*, biskupa krakowskiego Albina Dunajewskiego. W charakterze współkonsekratora wystąpił zamieszkujący wówczas (po swej deportacji z zaboru pruskiego) w Krako-

się w Warszawie „Pamiętniku Religijno-Moralnym” odnotowano fakt dopełnienia 25 IV 1852 we Wiedniu sakry ordynariusza austriackiej diecezji Sankt Pölten, Ignaza Feigerle (Pamiętnik Religijno-Moralny 11 [1852] t. 22 nr 6, s. 640), omieszkało natomiast poinformować czytelników o święceniach biskupich nowego ordynariusza tarnowskiego. Znalazło się za to na łamach tego periodyku miejsce na relację z ingresu J.A. Pukalskiego, przy czym jako ciekawostkę przytoczono fakt, iż wśród przybyłych na tę uroczystość duchownych znajdował się również Stanisław Słupski, jakoby najstarszy wówczas wiekiem kapłan diecezji tarnowskiej, który 66 lat wcześniej był świadkiem intronizacji pierwszego w poczcie pasterzy tego Kościoła partykularnego biskupa Floriana Amanda Janowskiego (Pamiętnik Religijno-Moralny 12 [1852] t. 23 nr 8, s. 193-194). Nie dodano wszakże, iż w rzeczonym roku 1786 liczył on sobie dopiero 14 lat, a zatem w tamtym podniosłym akcie mógł wziąć udział co najwyżej w charakterze postronnego widza (biogram tego duchownego w: A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 4, dz. cyt., Tarnów 2004, s. 74-75).

²⁵ Znamienna rzecz, że pośród akt osobistych biskupa J.A. Pukalskiego, przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie, znajdują się wszystkie bulle papieskie, związane z jego nominacją na urząd pasterski w omawianej diecezji, nie ma natomiast egzemplarza dokumentu określanego mianem *testimonium consecrationis*, którego oryginał zwyczajowo był przesyłany Stolicy Apostolskiej, natomiast duplikat otrzymywał nowokonsekrowany hierarcha. Zresztą w zbiorze tym znajdujemy odpowiedź papieża Piusa IX na list nowego ordynariusza tarnowskiego z 25 V 1852, w którym to właśnie powiadomił on następcę św. Piotra o fakcie przyjęcia sakry (ADT, b. sygn. – Akta osobiste biskupa Józefa Alojzego Pukalskiego: Papież Pius IX do biskupa J.A. Pukalskiego – Rzym, 28 VI 1852). Por. także: HC, t. 8, s. 536 (gdzie w przypisie wskazane niewykorzystane przez nas świadectwo z Archiwum Watykańskiego, z zespołu *Archivio della Nunziatura di Vienna*, aktualnie wchodzącego w skład nowowyodrębnionego działu *Archivi delle Rappresentanze Pontificie*).

²⁶ Do biografii tego z kolei hierarchy – m.in.: Currenda R. 1885 nr I, s. 1-8; Przegląd Katolicki 23 (1885) nr 3 (z 3/15 I 1885), s. 42-43; Przegląd Kościelny 6 (1884/1885) nr 29 (z 15 I 1885), s. 237; nr 31 (z 29 I 1885), s. 254-255; F. Herzig, *Katedra, nigdyś kolegiata...*, dz. cyt., s. 134-135; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 273-280; tenże, *Pukalski Józef Alojzy...*, dz. cyt., s. 354-357; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, dz. cyt., s. 165-166; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 48-50; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 366; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, s. 651. Nadto por. również: B. Kumor, *Sprawa zniesienia diecezji tarnowskiej w 1878 roku*, w: *Alma Mater Tarnoviensis...*, dz. cyt., s. 219-232.

wie sufragan poznański Jan Chryzostom Janiszewski, tytulariusz Elusy. Jako drugi asystował za dyspensą papieską dziekan-infulat kapituły katedralnej z Wawelu Karol Scipio del Campo.²⁷

Pasterzem Kościoła tarnowskiego I. Łobos był do Roku Jubileuszowego 1900 r., w którym zmarł w sam dzień Wielkanocy.²⁸ Jego następcą został 42-letni Leon Wałęga, dotychczasowy kanonik metropolitalny we Lwowie i zarazem profesor Uniwersytetu Lwowskiego, którego cesarz Franciszek Józef I biskupem dla Tarnowa mianował 19 stycznia 1901 r. Święcenia biskupie przyjął on w stolicy powierzonej mu diecezji – po uprzednim uzyskaniu 15 kwietnia 1901 r. (a więc dokładnie w pierwszą rocznicę śmierci swego poprzednika) prekonizacji ze strony papieża Leona XIII. Konsekracja odbyła się w niedzielę 12 maja 1901 r. w tarnowskiej katedrze Narodzenia NMP. Na głównego konsekratora zaproszony został kardynał Jan Puzyna, ordynariusz krakowski, natomiast współkonsekratorami byli dwaj hierarchowie obrządku łacińskiego ze Lwowa: arcybiskup-metropolita Józef Bilczewski (późniejszy święty) i sufragan Józef Weber, od niespełna miesiąca noszący godność arcybiskupa tytularnego Darnii.²⁹ L. Wałęga zawiadywał sprawami powierzonego mu Kościoła partykularnego przez 31 lat jako ordynariusz, a jeszcze przez kolejnych kilka miesięcy jako administrator apostolski – po przyjęciu 4 maja 1932 r. przez Stolicę Świętą jego rezygnacji.³⁰ Po przeka-

²⁷ Notificationes e Curia Episcopali Dioecesis Cracoviensis R. 1882 nr 4, s. 4 (nr VI); Przegląd Katolicki R. 1882 nr 16 (z 8/20 IV 1882), s. 248; nr 19 (z 29 IV/11 V 1882), s. 298; Przegląd Kościelny 3 (1881/1882) nr 43 (z 27 IV 1882), s. 345; Czas R. 1882 nr 88 (z 18 IV 1882), s. 2-3; C. Lechicki, *Łobos (Łoboś) Ignacy Józef (1827-1900), biskup tarnowski*, w: PSB, t. 18, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, s. 377; HC, t. 8, s. 341; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 283; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 40; K.R. Prokop, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego...*, art. cyt., s. 205-206, 211; tenże, *Krakowskie świątynie miejscem konsekracji biskupich. Czasy najnowsze (do roku 1795)*, Rocznik Krakowski 73 (2007), s. 54-55, 57. Por. nadto: ASV, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. [25] – Teczka 1884-1886 [rok 1886], b.p.

²⁸ M.in.: C. Lechicki, *Łobos (Łoboś) Ignacy Józef...*, art. cyt., s. 377-378; B. Kumor, *Łobos Ignacy Józef (1827-1900), biskup tarnowski, popularyzator katolickiej nauki społecznej, pastoralista*, w: SPTK, t. 2, Warszawa 1982, s. 571-574; tenże, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 280-285; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, dz. cyt., s. 153; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 39-43; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 263; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, s. 651; M. Straszewicz, *Łobos Ignacy biskup, ur. 16 VIII 1827 w Drohobyczu, zm. 15 IV 1900 w Tarnowie*, w: EK, t. 11, Lublin 2006, kol. 487.

²⁹ Wśród przybyłych gości znajdowali się także biskupi Józef Sebastian Pelczar z Przemysła i Anatol Nowak z Krakowa. Por. Currenda R. 1901 nr VI, s. 31-32; Czas 54 (1901) nr 109 (z 12 V 1901), s. 1; nr 109bis (z 13 V 1901), s. 1-2; Gazeta Lwowska 91 (1901) nr 110 (z 14 V 1901), s. 1-2; nr 111 (z 15 V 1901), s. 2-3; Currenda 83 (1933) nr 5, s. 34; HC, t. 8, s. 536; Z. Szuba, *Biskupi polscy XX wieku*, Życie Katolickie 2 (1983) nr 5-6, s. 47; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 287; K. Krasowski, *Biskupi katoliccy II Rzeczypospolitej. Słownik biograficzny*, Poznań 1996, s. 250; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, dz. cyt., t. 1, s. 56.

³⁰ Otrzymał wówczas godność biskupa tytularnego Tlos, przy czym już 27 I 1933 awansowany został na arcybiskupa tytularnego Oxyrinchus

zaniu rządów swemu następcy L. Wałęga usunął się do klasztoru redemptorystów w Tuchowie, gdzie zmarł 22 kwietnia 1933 r.³¹

Następcą został 57-letni biskup Franciszek Lisowski, prekonizowany przez papieża Piusa XI ordynariuszem tarnowskim 27 stycznia 1933 r. W tamtym momencie był on już biskupem od pięciu lat, gdyż już 20 lipca 1928 został tytulariuszem Mariamme i sufraganiem lwowskim. W tym też charakterze przyjął święcenia biskupie, które miały miejsce w niedzielę 7 października tr. w archikatedrze Wniebowzięcia NMP we Lwowie. Głównym konsekratorem był metropolita lwowski obrządku łacińskiego Bolesław Twardowski, natomiast na współkonsekratorów zaproszono dwóch hierarchów właśnie z Tarnowa: ówczesnego ordynariusza Leona Wałęgę oraz sufragana Edwarda Komara.³²

Przywołane tu nazwisko E. Komara każe nam cofnąć się w naszych wywodach o kilka lat i wspomnieć o ustanowieniu w diecezji tarnowskiej instytucji biskupa pomocniczego. Jakkolwiek pierwsze zabiegi w tym kierunku poczynione zostały pod koniec pasterzowania I. Łobosa, a więc jeszcze u schyłku XIX w., niemniej dopiero u progu okresu międzywojennego tego rodzaju zamysł doczekał się urzeczywistnienia³³ Tak też 16 czerwca 1921 r. papież Benedykt XV prekonizował pierwszego sufragana dla Tarnowa (jako tytulariusza Alindy) w osobie 49-letniego E. Komara, niegdyś bliskiego współpracownika kardynała J. Puzyny w Tarnowie. Sakra rzeczowego nominata miała miejsce w niedzielę 11 września 1921 w tarnowskiej katedrze Narodzenia NMP. Głównym konsekratorem był pasterz diecezji L. Wałęga, natomiast obowiązków współkonsekratorów podjęli się dwaj biskupi z Krakowa: ordynariusz Adam Stefan Sapięha i sufragan Anatol Nowak.³⁴

³¹ Por. m.in.: Currenda 83 (1933) nr 5, s. 33-52; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 47-48; S. Budzik, *Wałęga Leon (1859-1933), biskup tarnowski, profesor Uniwersytetu Lwowskiego, dogmatyk*, w: SPTK, t. 7, Warszawa 1983, s. 371-372; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 285-290; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, dz. cyt., s. 175; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, J.M. Majchrowski (red.), Warszawa 1994, s. 209 nr 770; K. Krasowski, *Biskupi katoliccy...*, dz. cyt., s. 250-252; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 56-62; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 469; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, dz. cyt., s. 652.

³² Prócz nich uczestniczyli w tym akcie inni członkowie episkopatu: metropolita lwowski obrządku grecko-katolickiego Andrzej Roman Szeptycki, arcybiskup lwowski obrządku ormiańsko-katolickiego Józef Teodorowicz, arcybiskup-metropolita krakowski Adam Stefan Sapięha oraz ordynariusz przemyski Anatol Nowak wraz ze swym sufraganiem Karolem Józefem Fischerem. Por. *Gazeta Lwowska* 118 (1928) nr 233 (z 10 X 1928), s. 3; *Gazeta Kościelna* 35 (1928) nr 42 (z 14 X 1928), s. 482; *Przegląd Katolicki* 66 (1928) nr 40 (z 14 X 1928), s. 628; *Przewodnik Katolicki* 34 (1928) nr 43 (z 21 X 1928), s. 13; B. Kumor, *Lisowski Franciszek (1876-1939), profesor Uniwersytetu Lwowskiego, biskup tarnowski*, w: PSB, t. 17, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1972, s. 473; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 95; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, s. 291; K. Krasowski, *Biskupi katoliccy...*, dz. cyt., s. 146; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 37.

³³ Por. zwłaszcza: B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 355-358.

³⁴ Currenda 71 (1921) nr 5, s. 33-34; nr 6, s. 35; *Notificationes e Curia Episcopali Diocesis Cracoviensis R. 1921* nr 7-9, s. 24; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 82; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 306, 357-258; K. Krasowski, *Biskupi katoliccy...*, dz. cyt., s. 125; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 34.

Posługę sufragana w Kościele tarnowskim E. Komar sprawował przez bez mała dwie dekady. Zaś po śmierci biskupa F. Lisowskiego (zmarł 3 czerwca 1939 r.)³⁵ przypadło mu podjąć ster odpowiedzialność za lokalny Kościół, którego sprawami zawiadywał w trudnych realiach II wojny światowej, w pierw w charakterze wikariusza kapitulnego, a następnie – od 24 czerwca 1940 r. – administratora apostolskiego. Ów pierwszy sufragan tarnowski zmarł podczas okupacji, 29 września 1943 r.³⁶ O tej chwili nie było w Tarnowie żadnego rezydującego biskupa przez dwa i pół roku. Dopiero po ustaniu terroru hitlerowskiego prekonizację ze strony papieża Piusa XII uzyskał w pierw, 25 marca 1946, nowy ordynariusz *loci* w osobie 54-letniego Jana Piotra Stepy, uprzednio rektora lwowskiego Seminarium Duchownego obrządku łacińskiego, przymusowo wysiedlonego do Kalwarii Zebrzydowskiej. 14 grudnia tego roku mianowany został biskup pomocniczy, którym został ks. Karol Pękala, dotychczasowy dyrektor Centrali Krajowej „Caritas”.³⁷ Obaj też zostali bez zwłoki konsekrowani. Sakra pierwszego odbyła się w niedzielę *Cantate* 19 maja 1946 r., natomiast drugiego – w niedzielę *Letare* 16 kwietnia 1947 r. Obie konsekracje miały miejsce w tarnowskiej katedrze. W obu też przypadkach na głównego konsekratora zaproszony został zwierzchnik metropolii, w skład której biskupstwo tarnowskie wchodziło od roku 1925, mianowicie metropolita krakowski, kardynał Adam Stefan Sapieha. Współkonsekratorami ks. J.P. Stepy byli: arcybiskup lwowski obrządku łacińskiego Eugeniusz Baziak i sufragan krakowski Stanisław Ro-

³⁵ M.in.: Currenda 89 (1939) nr 7, s. 109-111; Przegląd Katolicki 77 (1939) nr 24 (z 11 VI 1939), s. 381; Przewodnik Katolicki 45 (1939) nr 25 (z 18 VI 1939), s. 413; B. Kumor, *Lisowski Franciszek...*, dz. cyt., s. 472-473; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 95-96; L. Grzebień, *Lisowski Franciszek (1876-1939), profesor Uniwersytetu Lwowskiego, biskup tarnowski, dogmatyk*, w: SPTK, t. 6, Warszawa 1983, s. 338-339; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 290-292; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 196 nr 685; K. Krasowski, *Biskupi katoliccy...*, dz. cyt., s. 145-146; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 36-39; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 254-255; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, art. cyt., s. 652; B. Kumor, *Lisowski Franciszek biskup, ur. 1 X 1876 w Cieszanowie koło Lwowa, zmarł 3 VI 1939 w Tarnowie, teolog*, w: EK, t. 10, Lublin 2004, kol. 1148.

³⁶ Do jego z kolei biografii por. m.in.: Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 82; A. Nowak, *Komar Edward (1872-1943), biskup, administrator diecezji tarnowskiej, popularyzator teologii*, w: SPTK, t. 6, s. 112-113; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 305-307, 357-359; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 194 nr 669; K. Krasowski, *Biskupi katoliccy...*, dz. cyt., s. 125-126; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 33-36; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 208; M. Fijołek, *Komar Edward biskup, ur. 18 I 1872 w Koprzywnicy koło Tarnobrzega, zm. 29 IX 1943 w Tarnowie*, w: EK, t. 9, Lublin 2002, kol. 432-433; I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań...*, dz. cyt., s. 652.

³⁷ Do biografii biskupa K. Pękali por. m.in.: Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 130-131; B. Kumor, *Pękala Karol (1902-1968), biskup pomocniczy tarnowski*, w: PSB, t. 25, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1980, s. 727-728; A. Nowak, *Pękala Karol (1902-1968), biskup sufragan diecezji tarnowskiej, popularyzator teologii, działacz społeczny i charytatywny, redaktor*, w: SPTK, t. 6, s. 653-656; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 325-327, 359; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 43-45; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, kol. 341.

spond, zaś ks. K. Pękali: ordynariusz *loci* J.P. Stepa i pasterz Kościoła kieleckiego Czesław Kaczmarek.³⁸

Zgodne współdziałanie tych dwóch hierarchów trwała przez trzynaście lat – do momentu śmierci biskupa J.P. Stepy w uroczystość Bożego Ciała 28 maja 1959 r.³⁹ Po jego śmierci ster rządów w Kościele tarnowskim spoczął w rękach sufragana ks. bpa K. Pękali. Funkcję wikariusza kapitulnego sprawował on przez trzy lata, gdyż dopiero 26 lutego 1962 r. papież Jan XXIII mógł prekonizować nowego ordynariusza dla Tarnowa, którym został 42-letni Jerzy Ablewicz, wicerektor i wykładowca Seminarium Duchownego w Przemyślu. Święcenia biskupie przyjął on w stolicy diecezji, z którą był dotychczas związany – w przemyskiej bazylice katedralnej, w niedzielę 20 maja 1962 r. Obowiązki głównego konsekrateora pełnił arcybiskup-metropolita lwowski i zarazem administrator apostolski archidiecezji krakowskiej Eugeniusz Baziak, natomiast współkonsekrateorami byli: ordynariusz *loci* Franciszek Barda i sufragan tarnowski K. Pękala.⁴⁰

U schyłku rządów pasterskich J.P. Stepy ustanowiony został po raz pierwszy w dziejach lokalnego Kościoła drugi biskup pomocniczy, w osobie prekonizowanego 6 lipca 1958 tytulariuszem Jos Michała Bleharczyka. Liczący pięćdziesiąt lat, M. Bleharczyk sakrę otrzymał w niedzielę 5 października 1958 w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tarnowie z rąk – tak samo, jak później J. Ablewicz – arcybiskupa E. Baziaka, u boku którego

³⁸ M.in.: Currenda 96 (1946) nr 4, s. 29 (gdzie informacja, że współkonsekrateorami mieli być E. Baziak i C. Kaczmarek, z braną pod uwagę ewentualnością zastąpienia tego ostatniego przez S. Rosponda); 97 (1947) nr 3, s. 92-94; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 116, 131; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 294, 327; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 44, 52; M. Ryńca, *Stepa Jan Piotr (1892-1959), profesor filozofii chrześcijańskiej Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, biskup tarnowski*, w: PSB, t. 43, Warszawa-Kraków 2004-2005, s. 425. Por. nadto: Currenda 96 (1946) nr 5, s. 38-43 (list pasterski przeznaczony do odczytania wiernym w dniu sakry nowego ordynariusza).

³⁹ Do jego biografii Por. m.in.: Currenda 109 (1959) nr 7-8, s. 345-423; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 115-117; A. Nowak, *Stepa Jan (1892-1959), profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, biskup tarnowski, filozof*, w: SPTK, t. 7, s. 172-176; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 292-295; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 51-55; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 420; J. Wołczański, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1939*, Kraków 2002, wg indeksu; M. Ryńca, *Stepa Jan Piotr...*, dz. cyt., s. 424-426; J. Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1946. Portret kresowej uczelni*, Kraków 2007, s. 211-212. Por. nadto: P. Bednarczyk, *Ideal wychowawczy w ujęciu biskupa Jana Stepy*, w: *Alma Mater Tarnoviensis...*, dz. cyt., s. 295-312.

⁴⁰ M.in.: Currenda 112 (1962) nr 4-6, s. 97-133; *Lavare pedes. Księga pamiątkowa z uroczystości konsekuracyjnych i ingresowych Jego Ekscelencji Ks. Biskupa Dra Jerzego Ablewicza*, oprac. P. Gajda, Przemyśl-Tarnów 1962; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 179; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, s. 296; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, s. 11; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 19; G. Brożek, Ł. Winczura, *Kalendarium posługi arcybiskupa Jerzego Ablewicza w diecezji tarnowskiej*, w: *Świadek wierny. Dziesiąta rocznica śmierci arcybiskupa Jerzego Ablewicza*, J. Stala (red.), Tarnów 2000, s. 45; A. Nowak, *Jerzy Karol Ablewicz (1919-1990)*, w: tamże, s. 9.

współkonsekratorami byli: ordynariusz przemyski F. Barda oraz wielokrotnie już wspomniany K. Pękała.⁴¹

Jeszcze tedy za życia tego ostatniego ustanowiony został kolejny biskup pomocniczy w Kościele tarnowskim w osobie 54-letniego Piotra Bednarczyka. Prekonizowany tytulariuszem Turris Rotunda 21 lutego 1968, sakrę otrzymał on w Niedzielę Białą 21 kwietnia tego roku, w katedrze tarnowskiej, z rąk kreowanego w poprzednim roku kardynałem metropolity krakowskiego Karola Wojtyły, późniejszego papieża Jana Pawła II, oraz tarnowskich biskupów: J. Ablewicza i K. Pękali.⁴²

W kilka miesięcy później odszedł do wieczności ks. bp K. Pękała, a niedługo po tym miała miejsce nominacja drugiego biskupa pomocniczego, którym został 45-letni Józef Gucwa, prekonizowany 21 grudnia 1968 r. tytulariuszem Vaga. Jego z kolei sakra odbyła się w niedzielę 26 stycznia 1969 r., w tym przypadku jednak nie w Tarnowie, lecz w Nowym Sączu, w tamtejszym kościele pokolegiackim św. Małgorzaty. Głównym jego konsekratorem był ordynariusz *loci* J. Ablewicz, natomiast współkonsekratorami: pochodzący z diecezji tarnowskiej biskup pomocniczy warmiński Jan Władysław Obłąk oraz wspomniany wyżej P. Bednarczyk.⁴³

Ostatnim biskupem pomocniczym ustanowionym do posługi w diecezji tarnowskiej za czasów rządów w niej J. Ablewicza był 42-letni Władysław Bobowski, prekonizowany 23 grudnia 1974 r. tytulariuszem Abernethy. Jego sakra odbyła się w niedzielę 2 lutego 1975 r. w świątyni katedralnej w Tarnowie, która od niespełna trzech lat nosiła tytuł bazyliki mniejszej, nadany jej przez papieża Pawła VI dnia 13 kwietnia 1972 r. Głównym konsekratorem był ordynariusz *loci* J. Ablewicz, natomiast współkonsekratorami obydwaj biskupi pomocniczy: P. Bednarczyk i J. Gucwa.⁴⁴

⁴¹ M.in.: Currenda 108 (1958) nr 10-11, s. 590-592; Tygodnik Powszechny 12 (1958) nr 43 (z 26 X 1958), s. 7; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 163; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 359-360; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów...*, t. 1, dz. cyt., s. 22-24; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 32-33. Bp M. Blecharczyk zmarł 10 XI 1965.

⁴² Currenda 118 (1968) nr 8-12, s. 262-269; Tygodnik Powszechny 22 (1968) nr 18 (z 5 V 1968), s. 5; *Esprit et Vie* 81 (1971) nr 37 (z 16 IX 1971) – *Supplément*, s. 525-526 nr 50; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 193; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 361; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, dz. cyt., s. 15-16; G. Brożek, Ł. Winczura, *Kalendarium posługi arcybiskupa Jerzego Ablewicza...*, dz. cyt., s. 51.

⁴³ Currenda 119 (1969) nr 1-6, s. 129-136; Tygodnik Powszechny 23 (1969) nr 5 (z 2 II 1969), s. 5; *Esprit et Vie* 82 (1972) nr 50 (z 14 XII 1972) – *Supplément*, s. 723 nr 22; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 196; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 362; *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu Jana Pawła II*, E. Data (red.), Marki 1998, s. 199; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, dz. cyt., s. 50; G. Brożek, Ł. Winczura, *Kalendarium posługi arcybiskupa Jerzego Ablewicza...*, dz. cyt., s. 51.

⁴⁴ Currenda 125 (1975) nr 1-4, s. 45-47; *Esprit et Vie* 89 (1979) nr 14 (z 5 IV 1979), s. 194 nr 14; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 211; J. Darragh, *The Catholic Hierarchy of Scotland – a biographical list, 1653-1985*, Glasgow 1986, s. 104 (Abernethy); B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 362; *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu...*,

Następcą bp J. Ablewicza, który zmarł 31 marca 1990 r., papież Jan Paweł II prekonizował 29 września tego roku 42-letniego dziekana Wydziału Filozoficznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie ks. Józefa Życińskiego, kapłana diecezji częstochowskiej. Sakrę przyjął on w niedzielę 4 listopada 1990 r. w bazylice katedralnej w Tarnowie, z rąk metropolity krakowskiego, kardynała Franciszka Macharskiego, oraz ordynariuszy: przemyskiego Ignacego Tokarczuka i częstochowskiego Stanisława Nowaka.⁴⁵

W nieco ponad pół roku później, 22 czerwca 1991 r., prekonizację jako tytulariusz Acquapendente uzyskał kolejny biskup pomocniczy, pięćdziesięcioletni Jan Styra. Nominacja ta wiązała się z faktem przyjęcia w tym samym dniu przez papieża Jana Pawła II uwarunkowanej osiągnięciem tzw. wieku kanonicznego rezygnacji biskupa P. Bednarczyka, mającego już wówczas ukończone 77 lat. Sakra nowego biskupa odbyła się również w bazylice katedralnej w Tarnowie, w niedzielę 28 lipca 1991 r. W charakterze głównego konsekrateura wystąpił będący od niedawna pasterzem lokalnego Kościoła biskup J. Życiński, natomiast na współkonsekratorów zaproszeni zostali: ordynariusz przemyski I. Tokarczuk i wspomniany P. Bednarczyk.⁴⁶

Kiedy 14 czerwca 1997 r. bp J. Życiński został przeniesiony na arcybiskupstwo lubelskie, nowym ordynariuszem w Tarnowie został 49-letni Wiktor Skworec, kapłan archidiecezji katowickiej. Prekonizowany na tę godność 13 grudnia 1997 r., święcenia biskupie otrzymał w uroczystość Objawienia Pańskiego, we wtorek 6 stycznia 1998 r., w bazylice św. Piotra w Rzymie na Watykanie z rąk papieża Jana Pawła II, u boku którego wystąpili w charakterze współkonsekratorów dwaj hierarchowie związani z Kurią Rzymską: substytut do spraw ogólnych Sekretariatu Stanu Giovanni Battista Re, arcybiskup tytularny Vescovio, oraz sekretarz watykańskiej Kongregacji Biskupów Jorge María Mejía, arcybiskup tytularny Apollonii. Należy w tym miejscu dodać, że W. Skworec był jednym spośród dziewięciu hierarchów, którzy w tamtym dniu i miejscu dostąpili pełni kapłaństwa przez posługę następcy św. Piotra.⁴⁷

dz. cyt., s. 200; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, dz. cyt., s. 21-22; G. Brożek, Ł. Winczura, *Kalendarium posługi arcybiskupa Jerzego Ablewicza...*, dz. cyt., s. 57.

⁴⁵ M.in.: *Currenda* 140 (1990) nr 10-12, s. 543-595; *Tygodnik Powszechny* 44 (1990) nr 46 (z 18 XI 1990), s. 9; *Biuletyn PAT* 9 (1990/91), s. 59-60; *Esprit et Vie* 103 (1993) nr 31-33 (z 5-19 VIII 1993), s. 461 nr 146; *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu ...*, dz. cyt., s. 124; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, dz. cyt., s. 171-172; tenże, *Poczet biskupów krakowskich*, Kraków 1999, s. 268.

⁴⁶ M.in.: *Konsekracja Księdza Biskupa Jana Styry, biskupa pomocniczego diecezji tarnowskiej. Bazylika katedralna w Tarnowie, 28 lipca 1991*, Tarnów 1991 (*Currenda* 141 [1991] – Numer specjalny); *Revue des Ordinations Épiscopales* R. 1994 nr 1-2, s. 13 nr 84; *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu...*, dz. cyt., s. 202; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, s. 135-136.

⁴⁷ M.in.: *Currenda* 148 (1998) – numer specjalny (styczeń 1998), s. 21-25, 61-65; *Biuletyn KAI*, R. 1998 nr 2 (z 16 I 1998), s. 17; nr 5 (z 3 II 1998), s. 5; *Tygodnik Powszechny* 52 (1998) nr 3 (z 18 I 1998), s. 2; *L'Osservatore Romano* (edycja polska) 19 (1998) nr 2, s. 25-26, 62; nr 3, s. 62-63; *Revue des Ordinations Épiscopales*, R. 1999 nr 8, s. 4 nr 5 (także nr 1-4

W dniu 11 grudnia 1999 r. została przyjęta przez namiestnika Chrystusowego uwarunkowana osiągnięciem tzw. wieku kanonicznego rezygnacji z dalszego sprawowania posługi sufragańskiej 76-letniego J. Gucwy. Jako emerytowany biskup pozostał on związany z diecezją tarnowską jeszcze przez przeszło cztery lata – do momentu śmierci, która nastąpiła 8 marca 2004 r.⁴⁸ Wcześniej, dnia 7 sierpnia 2001 r., odszedł do wieczności również biskup-senior P. Bednarczyk.⁴⁹ Natomiast w dniu 2 sierpnia 2003 r. translację na istniejącą od zaledwie jedenastu lat stolicę biskupią w Elblągu uzyskał dotychczasowy biskup pomocniczy J. Styra. W momencie śmierci J. Gucwy była już wszakże ogłoszona nominacja nowego biskupa pomocniczego dla Tarnowa w osobie 52-letniego Stanisława Budzika, prekonizowanego 24 II 2004 tytulariuszem Holar. Jego sakra odbyła się w sobotę 3 kwietnia 2004 r. w tarnowskiej bazylice katedralnej. Obowiązki głównego konsekratora pełnił ordynariusz *loci* bp. W. Skworc, natomiast na współkonsekratorów zaproszono związanych z tą diecezją czy to poprzez pochodzenie, czy też z racji niegdyśszej posługi pasterskiej arcybiskupów: tytulariusza Heraclei Józefa Kowalczyka, nuncjusza apostolskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, oraz J. Życińskiego, metropolity lubelskiego.⁵⁰

Podczas 340. zebrania Konferencji Episkopatu Polski, obradującej w dniach 15-17 czerwca 2007 r. w Kamieniu Śląskim, bp S. Budzik został wybrany nowym jej sekretarzem. W związku z tym został ustanowiony kolejny biskup pomocniczy dla Kościoła tarnowskiego. Został nim dotychczasowy rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie ks. Wiesław Lechowicz, prekonizowany przez papieża Benedykta XVI tytulariuszem Lambiridi 22 grudnia 2007 r. – dokładnie w dniu swoich 45. urodzin. Jego konsekracja odbyła się w sobotę 16 lutego 2008 w tarnowskiej bazylice katedralnej. Głównym konsekratorem był ordynariusz *loci* Wiktor Skworc, natomiast roli współkonsekratorów podjęli się: metropolita kra-

i 6-9); *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu...*, art. cyt., s. 197; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, dz. cyt., s. 129-130.

⁴⁸ Do biografii biskupa Józefa Gucwy por. m.in.: Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 196; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 361-362; *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu...*, art. cyt., s. 199; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, art. cyt., s. 50-51; J. Leśniak, A. Leśniak, *Encyklopedia sądecka*, Nowy Sącz 2000, s. 109; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 135; *Currency* 154 (2004) nr 2, s. 247-268; *L'Osservatore Romano* (edycja polska) 25 (2004) nr 4, s. 53.

⁴⁹ O życiu z kolei tego hierarchy por. m.in.: Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, dz. cyt., s. 193; B. Kumor, *Diecezja tarnowska...*, dz. cyt., s. 361; *Biskupi polscy w XX roku pontyfikatu...*, dz. cyt., s. 203-204; K.R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej...*, dz. cyt., s. 15-16; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce...*, dz. cyt., kol. 23; *Currency* 151 (2001) nr 3, s. 420-436; *L'Osservatore Romano* (edycja polska) 22 (2001) nr 9, s. 58; S. Piech, *Bednarczyk Piotr Longin, pseud.: L. Jabłoniecki, krypt.: X.P.B., plb, Bp P.B. (1914-2001), biskup sufragan tarnowski, psycholog, pedagog, wykładowca Instytutu Teologicznego w Tarnowie*, w: SPTK, t. 9, Warszawa 2006, s. 71-79.

⁵⁰ M.in.: *Currency* 154 (2004) nr 2, s. 222-231; *Wiadomości KAI* R. 2004 nr 14 (z 11 IV 2004), s. 4; *Tygodnik Powszechny* 58 (2004) nr 15 (z 11 IV 2004), s. 2; *Revue des Ordinations Épiscopales*, R. 2005 nr 14, s. 13 nr 58.

kowski kardynał Stanisław Dziwisz, oraz nuncjusz apostolski w Polsce, arcybiskup J. Kowalczyk.⁵¹

SAKRY PASTERZY KOŚCIOŁA TARNOWSKIEGO (1 7 8 6 – 2 0 0 8) *					
Imię, nazwisko	Lata posługi	Data sakry	Miejsce sakry	Główny konsekратор	Współkonsekratorzy (asystujący sakrze)
O R D Y N A R I U S Z E					
Florian Amand JANOWSKI	1786-1801	13 VIII 1786	Lwów, archikatedra Wniebowzięcia NMP	Ferdynand Onufry Kicki, abp metr. lwowski obrz. łac.	Jakub Walerian Tumanowicz, abp lwowski obrz. orm.-kat.; Piotr Bielański, bp lwowski obrz. gr.-kat.
Grzegorz Tomasz ZIEGLER	1822-1827	29 VI 1822	Wiedeń, kościół dworski NMP i św. Augustyna	Rudolf Jan Habsburg, abp metr. ołomuniecki, kardynał	Augustin Gruber, bp ord. Ljubljany (Laibach); Matthias Paulus Steindl, bp tyt. Antinopolis, sufr. wiedeński
Ferdynand Maria CHOTEK	1831-1832	1 VI 1817	Kromieryż (Kromiěř), kolegiata św. Maurycego	Thaddäus Maria Trauttmansdorff, abp metr. ołomuniecki	<i>Christoph Migazzi, dziekan kapituły metropolitalnej ołomunieckiej; Weichard Trauttmansdorff, prepozyt kapituły metropolitalnej ołomunieckiej</i>
Franciszek PISZTEK (PIŠTĚK)	1832-1836	14 XI 1824	Praga, kościół św. Jana Nepomucena (urszulanek) na Hradčanach	Vaclav Leopold Chlumčanský, abp metr. praski	<i>František Serafin Caroli (Karoli), prepozyt kapituły metropolitalnej praskiej; Karel František Fischer, dziekan kapituły metropolitalnej praskiej</i>
Franciszek Ksawery ZACHARIASIEWICZ	1836-1840	24 IV 1836	Lwów, archikatedra Wniebowzięcia NMP	Franciszek Pisztek, abp metr. lwowski obrz. łacińskiego	Michał Lewicki, metr. lwowski obrz. gr.-kat.; Samuel Cyryl Stefanowicz, abp lwowski obrz. orm.-kat.

⁵¹ M.in.: Wiadomości KAI R. 2008 nr 8 (z 24 II 2008), s. 2, 4, 14; Tygodnik Powszechny 62 (2008) nr 8 (z 24 II 2008), s. 12.

* W tabeli zastosowano następujące skróty: abp = arcybiskup, bp = biskup, gr.-kat. = grecko-katolicki, łac. = łaciński, metr. = metropolita, obrz. = obrządek, ord. = ordynariusz, orm.-kat. = ormiańsko-katolicki, pomoc. = pomocniczy, sufr. = sufragan, tyt. = tytularny.

Józef Grzegorz WOJTAROWICZ	1840- 1850	22 XI 1840	Przemyśl, katedra Wniebowzięcia NMP i św. Jana Chrzyciciela	Franciszek Ksawery Zachariasiewicz, bp ord. przemyski obrz. łac.	Jan (Iwan) Snigurski, bp przemyski obrz. gr- kat.; <i>Jan Janikowski,</i> <i>prepozyt kapituły</i> <i>katedralnej</i> <i>tarnowskiej</i>
Józef Alojzy PUKALSKI	1852- 1885	23 V 1852	Wiedeń, [?]	Michaele Viale- Prela, abp tyt. Kartaginy, nun- cjusz apostolski we Wiedniu	Johann Michael Le- onard, bp tyt. Diocle- tianopolis i połowy armii austriackiej; Franz Xaver Zenner, bp tyt. Sarepty i sufr. wiedeński
Ignacy ŁOBOS	1886- 1900	16 IV 1882	Kraków, kościół (kaplica) Najśw. Serca Pana Jezusa (jezuitów)	Albin Dunajewski, bp ord. Krakowski	Jan Chryzostom Jani- szewski, bp tyt. Elusy, sufr. poznański; <i>Karol</i> <i>Scipio del Campo,</i> <i>dziedkan kapituły</i> <i>katedralnej</i> <i>krakowskiej</i>
Leon WAŁĘGA	1901- 1932	12 V 1901	Tarnów, katedra Narodzenia NMP	Jan Puzyna, bp ord. krakowski, kardynał	Józef Bilczewski, abp metr. lwowski obrz. łac.; Józef Weber, abp tyt. Darnii, sufr. lwowski obrz. łac.
Franciszek LISOWSKI	1933- 1939	7 X 1928	Lwów, archikatedra Wniebowzięcia NMP	Bolesław Twardowski, abp metr. lwow- ski obrz. łac.	Leon Wałęga, bp ord. tarnowski; Edward Komar, bp tyt. Alindy, sufr. Tarnowski
Jan Piotr STĘPA	1946- 1959	19 V 1946	Tarnów, katedra Narodzenia NMP	Adam Stefan Sapieha, abp metr. krakowski, kardynał	Eugeniusz Baziak, abp metr. lwowski obrz. łac.; Stanisław Ro- spond, bp tyt. Darda- nus, sufr. krakowski
Jerzy ABLEWICZ	1962- 1990	20 V 1962	Przemyśl, bazyli- ka katedralna Wniebowzięcia NMP i św. Jana Chrzyciciela	Eugeniusz Baziak, abp metr. lwowski obrz. łac., admi- nistrator apostol- ski archidiecezji krakowskiej	Franciszek Barda, bp ord. przemyski obrz. łac.; Karol Pękala, bp tyt. Trocmades i pomoc. tarnowski
Józef ŻYCIŃSKI	1990- 1997	4 XI 1990	Tarnów, bazylika katedralna Naro- dzenia NMP	Franciszek Macharski, abp metr. krakowski, kardynał	Ignacy Tokarczuk, bp ord. przemyski; Stani- sław Nowak, bp ord. częstochowski
Wiktor SKWORC	od 1997	6 I 1998	Rzym, bazylika św. Piotra na Watykanie	Jan Paweł II, papież	Giovanni Battista Re, abp tyt. Vescovio, substytut do spraw ogólnych Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej; Jorge María Mejía, abp tyt. Apollonii, sekretarz watykańskiej Kongregacji Biskupów

BISKUPI POMOCNICZY

Edward KOMAR	1921-1940	11 IX 1921	Tarnów, katedra Narodzenia NMP	Leon Wałęga, bp ord. tarnowski	Adam Stefan Sapieha, bp ord. krakowski; Anatol Nowak, bp tyt. Irenopolis, sufr. krakowski
Karol PĘKALA	1946-1968	16 III 1947	Tarnów, katedra Narodzenia NMP	Adam Stefan Sapieha, abp metr. krakowski, kardynał	Jan Piotr Stepa, bp ord. tarnowski; Czesław Kaczmarek, bp ord. kielecki
Michał BLECHARCZYK	1958-1965	5 X 1958	Tarnów, kościół Najśw. Serca Pana Jezusa	Eugeniusz Baziak, abp metr. lwowski obrz. łac., administrator apostolski archidiecezji krakowskiej	Franciszek Barda, bp ord. przemyski obrz. łac.; Karol Pękala, bp tyt. Trocmades i pomoc. tarnowski
Piotr BEDNARCZYK	1968-1991	21 IV 1968	Tarnów, katedra Narodzenia NMP	Karol Wojtyła, abp metr. Krakowski, kardynał	Jerzy Ablewicz, bp ord. tarnowski; Karol Pękala, bp tyt. Trocmades i pomoc. tarnowski
Józef GUCWA	1968-1999	26 I 1969	Nowy Sącz, kościół pokolegiacki św. Małgorzaty	Jerzy Ablewicz, bp ord. tarnowski	Jan Władysław Obłąk, bp tyt. Abbir Maius i pomoc. warmiński; Piotr Bednarczyk, bp tyt. Turris Rotunda i pomoc. tarnowski
Władysław BOBOWSKI	od 1974	2 II 1975	Tarnów, bazylika katedralna Narodzenia NMP	Jerzy Ablewicz, bp ord. tarnowski	Piotr Bednarczyk, bp tyt. Turris Rotunda i pomoc. tarnowski; Józef Gućwa, bp tyt. Vaga i pomoc. tarnowski
Jan STYRNA	1991-2003	28 VII 1991	Tarnów, bazylika katedralna Narodzenia NMP	Józef Życiński, bp ord. tarnowski	Ignacy Tokarczuk, bp ord. przemyski, abp <i>ad personam</i> ; Piotr Bednarczyk, bp tyt. Turris Rotunda i pomoc. tarnowski
Stanisław BUDZIK	od 2004	3 IV 2004	Tarnów, bazylika katedralna Narodzenia NMP	Wiktor Skworc, bp ord. tarnowski	Józef Życiński, abp metr. lubelski; Józef Kowalczyk, abp tyt. Heraclei, nuncjusz apostolski w Polsce
Wiesław LECHOWICZ	od 2007	16 II 2008	Tarnów, bazylika katedralna Narodzenia NMP	Wiktor Skworc, bp ord. tarnowski	Stanisław Dziwisz, abp metr. krakowski, kardynał; Józef Kowalczyk, abp tyt. Heraclei, nuncjusz apostolski w Polsce

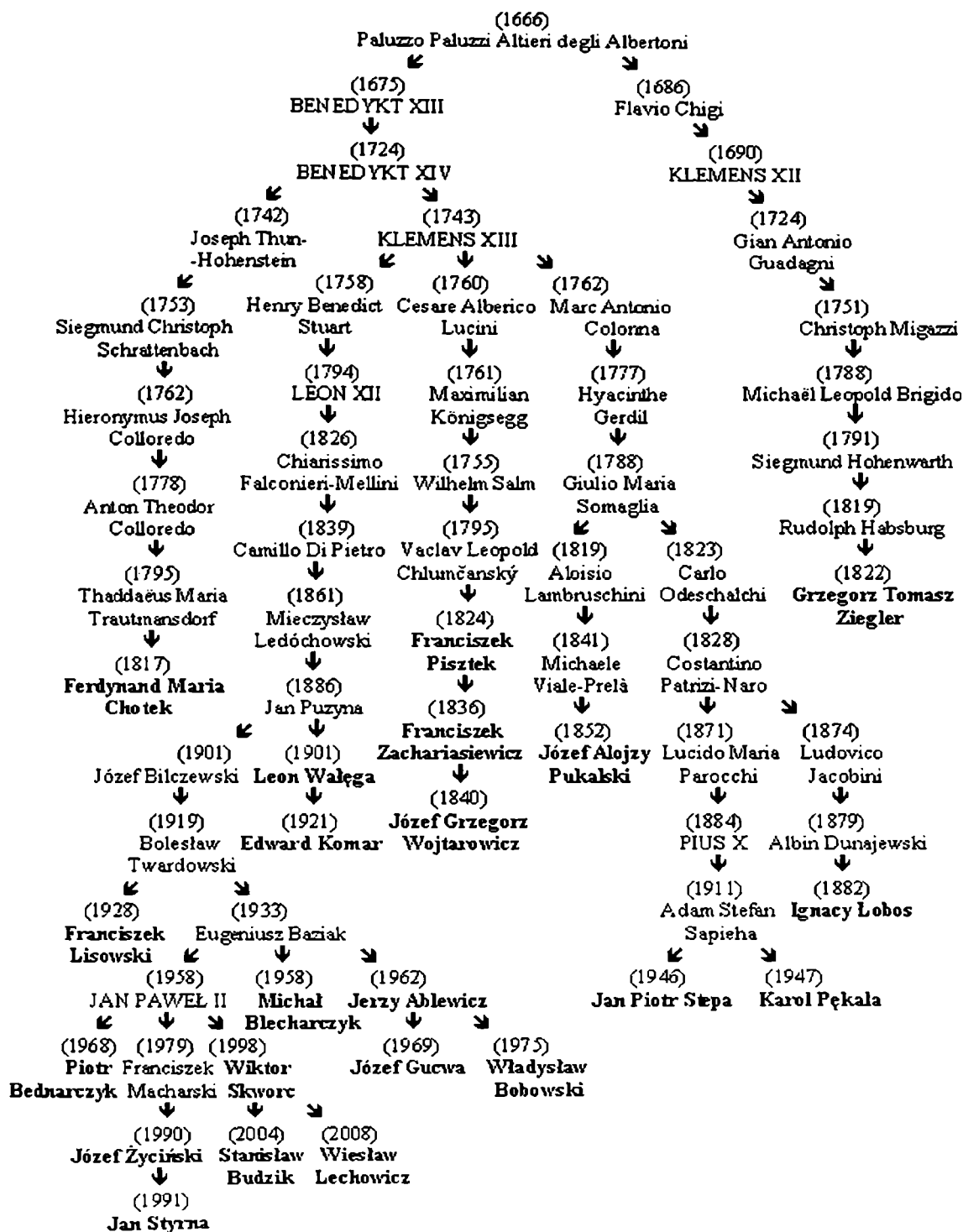
Zebrane i omówione poprzednio podstawowe informacje na temat sakr dotychczasowych pasterzy Kościoła tarnowskiego, raz jeszcze zaprezentowane powyżej w łącznym ujęciu w formie tabelarycznej, pozwalają przejść obecnie do zapowiadanego przyporządkowania tychże łącznie 23 hierarchów do wyróżnianych w literaturze przedmiotu linii sukcesji święceń biskupich. Wspomniano już wcześniej, że z wyjątkiem jednego tylko Floriana Amanda Janowskiego, reprezentują oni tzw. linię rzymską, nazywaną również „rodziną” Rebiby – od nazwiska zmarłego w 1577 r. kardynała Scipione Rebiby, na którego osobie wywód tej linii – w świetle dotychczas rozpoznanych świadectw źródłowych – się urywa. Aktualnie jest ona bezwzględnie dominująca w Kościele katolickim, gdy chodzi o liczbę przynależących do niej hierarchów, obejmując również bodaj cały episkopat Kościołów starokatolickich.⁵² Z nią łączą się również imiona papieży Jana Pawła II i Benedykta XVI (oraz większości spośród ich poprzedników zasiadających na Stolicy Piotrowej w wiekach XVIII-XX), jak też – o czym w obecnym artykule trudno nie wspomnieć – w znaczący sposób zapisanego w dziejach Kościoła tarnowskiego biskupa Antoniego Gałęckiego (konsekrowany w Rzymie 19 października 1862 r. jako tytulariusz Amathus), administratora apostolskiego diecezji krakowskiej z lat 1862-1879, który przed swym włączeniem do grona episkopatu był dziekan kapituły katedralnej w Tamowie⁵³ Wspólny wywód sukcesji święceń biskupich pasterzy tytułowej diecezji, reprezentujących tę właśnie linię⁵⁴, ukazano na poniższym schemacie graficznym, doprowadzając go do

⁵² Na marginesie godzi się w tym miejscu wyjaśnić, że jest to związane z osobą i działalnością schizmatycznego biskupa francuskiego Dominique Marie Varlet’a, tytulariusza Babilonu, o którym obfity zasób informacji biograficznych zainteresowany czytelnik znajdzie w wartej przywołania edycji źródłowej *Domestic correspondence of Dominique-Marie Varlet, Bishop of Babylon, 1678-1742*, ed. by B. Guy, Leiden 1986 (gdzie na s. 5-6, 14-16 i 125-127 o udzielonych przez tego hierarchę sakrach biskupich).

⁵³ O jego sakrze Por. ostatnio: K.R. Prokop, *Sukcesja święceń biskupich pasterzy Kościoła krakowskiego w latach 1804-2005*, s. 424-425. Por. także relację z tamtej uroczystości, zamieszczoną w „Giornale di Roma” R. 1862 nr 243 (z 24 X 1862), s. 973: „Domenica, 19 di questo mese, in Santa Maria dell’Anima, della Nazione Teutonica, l’Eminentissimo e Reverendissimo Signor Cardinale di Reisach, visitatore apostolico di quella chiesa, consacrò vescovo Monsignor Antonio Galecki, della Santità di Nostro Signore nel Concistorio dei 25 trascorso Settembre preconizzato alla Sede di Amatunta *in partibus*. Per tal circostanza l’Eminentissimo Porporato si portò a quella chiesa in treno nobile, e vi fu ricevuto da Monsignor Gessner, rettore, e dai sacerdoti tedeschi che là officiano. L’Eminentissimo compì la sacra cerimonia coll’assistenza degl’Illustrissimi e Reverendissimi Monsignore Nobili – Vitelleschi, arcivescovo di Seleuzia, e Monsignore Celesia, dei Benedettini-Cassinensi, vescovo di Patti. Sua Eminenza il Signor Barone de Bach, ambasciatore straordinario e plenipotenziario di Sua Maestà Imperiale e Reale Apostolica con tutti gli adetti all’Imperiale e Reale Ambasciata Austriaca, nonchè molti prelati e distinti personaggi, assistarono alla sacra augusta funzione”

⁵⁴ Ogólnie do jej dziejów por. m.in.: B. Kumor, *Z sukcesji święceń biskupich papieża Jana Pawła II*, *Zeszyty Naukowe KUL* 22 (1979) nr 1-3, s. 147-150; F. Nagy, *La comune genealogia episcopale di quasi tutti gli ultimi Papi (1700-1978)*, *Archivum Historiae Pontificiae* 17 (1979), s. 434-453; tenże, *Ascendens consecratorum series collegii quod nunc est episcoporum Catholicorum*, Hamilton 1982 [mszp powielony]; „*Genealogia biskupia*” papieża Jana Pawła II, wyd. [K.R. Prokop], *Przegląd Kalwaryjski* 5 (1998), s. 58-62; H.J. Kaczmarek, *Sukcesja apostolska papieża od XVI wieku do czasów najnowszych*, *Saeculum Christianum* 6 (1999) nr 1, s.

pierwszego wspólnego dla nich wszystkich ogniwa, którym w tym przypadku jest żyjący w latach 1623-1698 Paluzzo Paluzzi Altieri degli Albertoni, kardynał od roku 1666. Czcionką majuskulną (wersalikami) wyróżniono imiona papieży, natomiast pogrubieniem imiona i nazwiska ordynariuszy oraz biskupów pomocniczych tarnowskich.

Pierwszy ordynariusz diecezji tarnowskiej, benedyktyn F.A. Janowski, reprezentuje – o czym także już wcześniej wspomniano – tzw. linię polską, do niedawna jeszcze (a w niektórych opracowaniach nawet i nadal, choć błędnie) określaną mianem „rodziny” Uchańskiego. Pozostawało to w związku z faktem, że w oparciu o domysł wyrażony niegdyś przez XIX-wiecznego badacza dziejów Kościoła w Polsce ks. Jana Korytkowskiego jej wywód doprowadzano do osoby zmarłego w r. 1581 prymasa Jakuba Uchańskiego, o którego sakrze (tzn. czasie, miejscu oraz innych istotnych okolicznościach) nie potrafiąco nic konkretnego powiedzieć. Dopiero niedawno udało się stwierdzić, że święcenia biskupie hierarcha ów przyjął 20 marca 1552 r. w Piotrkowie, podczas obradującego tam wówczas sejmu (prawdopodobnie z rąk obecnego na tym zgromadzeniu metropolity gnieźnieńskiego Mikołaja Dzierzgowskiego) – tyle tylko, że niedługo potem okazało się, iż wywód rzeczonyj linii bynajmniej nie prowadzi do jego osoby. Wiąże się to z faktem, że konsekrowany przez J. Uchańskiego biskup włocławski Stanisław Karnkowski nie udzielił później, już jako prymas, sakry ordynariuszowi chełmińskiemu Wawrzyńcowi Gembickiemu, od którego dalej prowadzi już pewny i nie wzbudzający wątpliwości co do rekonstrukcji wywód tejże linii, lecz ów ostatni konsekrowany został przez nuncjusza apostolskiego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów z lat 1598-1607, biskupa Claudio Rangoniego. Niestety, w przypadku tego z kolei hierarchy, będącego od r. 1592 do śmierci w r. 1621 ordynariuszem włoskiej diecezji Reggio Emilia, nie udało się jak dotychczas stwierdzić, z czyich rąk przyjął on święcenia biskupie, a w związku z tym na jego osobie urywa się (przynajmniej w tym momencie) interesujący nas wywód⁵⁵

⁵⁵ Na temat z kolei tej linii sukcesji święceń biskupich por. literaturę wskazaną wyżej w przyp. 54, jak również: K. Dola, *Sukcesja apostolska w diecezji opolskiej*, *Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego* 5 (1975), s. 5-9; H.J. Kaczmarek, *Sukcesja apostolska Zbigniewa Józefa Kraszewskiego i jego związki z sukcesją święceń biskupich papieża Jana Pawła II*, w: *Maria vincit. Dwudziestopięciolecie posługi pasterskiej księdza biskupa Zbigniewa Józefa Kraszewskiego*, Warszawa 1995, s. 75-80; K.R. Prokop, *Linia sukcesji apostolskiej biskupa kamienieckiego Jana Olszańskiego*, w: *Pasterz i twierdza. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Biskupowi Janowi Olszańskiemu, ordynariuszowi diecezji w Kamieńcu Podolskim*, J. Wołczański (red.), Kraków-Kamieniec Podolski 2001, s. 189-197; M. Różański, *Sukcesja apostolska biskupów łódzkich*, *Łódzkie Studia Teologiczne* 11-12 (2002-2003), s. 169-175; K. Dola, *Linia sukcesji apostolskiej księdza biskupa Pawła Stobrawy*, *Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej* 58 (2003) nr 6, s. 255-258; H. Olszar, *Apostolska sukcesja arcybiskupa Damiana Zimonia*, w: *Z tej ziemi. Śląski kalendarz katolicki na rok 2005 (80 lat Kościoła katowickiego)*, M. Jakimowicz, K. Kukowka (red.), Katowice 2004, s. 69-71. Co się tyczy natomiast postaci samego biskupa C. Rangoniego, odnośnie do jego biografii por. m.in.: *Acta nuntiaturae Poloniae*, t. 1 – *De fontibus eorumque investigatione et editionibus. Instructio ad editionem. Nuntiorum series chronologica*, ed. H.D. Wojtyska, Romae 1990, s. 241-242; C. Weber, *Die päpstlichen Referendare 1566-1809. Chronologie und Prosopographie*, cz. 3, Stuttgart 2004, s. 834. Także: C. Weber, *Legati e governatori dello Stato Pontificio (1550-1809)*, Roma 1994, s. 855-856; tenże, *Genealogien zur Papstgeschichte*, cz. 6, Stuttgart 2002, s. 798-806 (zwł. s. 801); W. Tygielski, *Włosi w Polsce XVI-XVII wieku*, Warszawa 2005, s. 120, 130-131, 211, 596.

Mimo wskazanej tu zmiany nazywanie owej linii mianem polskiej jest nadal jak najbardziej uprawnione, bowiem w sposób szczególny pozostaje ona związana z dziejami Kościoła katolickiego w Polsce i przede wszystkim też przez polskich hierarchów jest reprezentowana, choć z niej wywodził się również papież Pius XI tudzież nie tak znów znikome grono biskupów z kilku innych krajów (przede wszystkim z Węgier oraz – co niektórych może zaskoczyć – Wietnamu).

Spośród pasterzy Kościoła tarnowskiego przypisać do niej można tylko bpa F.A. Janowskiego. Trudno jednak nie nadmienić, że łączy się z nią również nazwisko biskupa tytularnego Tricomii i sufragana wpieryw kamienieckiego, a następnie chełmskiego Michała Delamarsa (De la Mars), konsekrowanego 28 stycznia 1725 r. w kolegiacie w Kielcach przez ordynariusza krakowskiego Konstantego Felicjana Szaniawskiego⁵⁶ Rzeczonemu tytulariusz Tricomii był od r. 1715 kanonikiem kapituły ówczesznie kolegiackiej w Tarnowie⁵⁷ Analogicznie zatem, jak w odniesieniu do linii rzymskiej, również w przypadku „rodziny” polskiej zamieszczamy poniżej jej wywód, przy czym ponieważ prowadzić ma on tutaj tylko do jednego hierarchy, mianowicie F.A. Janowskiego, w związku z tym zastosowano uproszczony schemat liniowy, sięgający wspomnianego powyżej nuncjusza C. Rangoniego.

(1592/1593) Claudio Rangoni → (1600) Wawrzyniec Gembicki → (1620) Jan Wężyk → (1636) Piotr Gembicki → (1653) Jan Gembicki → (1672) Bonawentura Madaliński → (1677) Jan Małachowski → (1690) Stanisław Szembek → (1707) Konstanty Felicjan Szaniawski → (1724) Andrzej Stani-

⁵⁶ AKMK, sygn. LOrd 8 – Acta pontificalium functionum peractarum in dioecesi Cracoviensi sub tempus sede vacante ab Illustrissimo et Reverendissimo Domino Stanislao Josepho Hosio, episcopo Uticensi, suffraganeo Praemisliensi, canonico et administratore generali Cracoviensi [od s. 24: Acta pontificalia Celsissimi Principis, Illustrissimi et Reverendissimi Domini, Domini Constantini Feliciani Szaniawski, episcopi Cracoviensis, ducis Severiae], s. 39. Por. także: F. Herzig, *Katedra, niegdys kolegiata...*, dz. cyt., s. 18 nr 23; W.F. Pawelec, *Biskupstwo chełmskie*, cz. (7), Wiadomości Diecezjalne Lubelskie 17 (1935) nr 1, s. 22 nr 6; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995*, L. Grzebień (oprac.), Kraków 2004², s. 122; *Lublin poprzez wieki. Szkice z badań archeologicznych*, Lublin 2004, s. 123-124 (tamże ilustr. 10-12 na s. 125).

⁵⁷ Należał do niej również (już od r. 1697) inny biskup tytularny, pełniący posługę w archidiecezji gnieźnieńskiej Dominik Sieneński. Szerzej por. K.R. Prokop, *Sakry i sukcesja apostolska gnieźnieńskich biskupów pomocniczych...*, dz. cyt., s. 257-258. Także: F. Herzig, *Katedra, niegdys kolegiata...*, dz. cyt., s. 25 nr 8; *Słownik biograficzny kapituły warmińskiej*, oprac. zbior., Olsztyn 1996, s. 225 (A. Kopiczko); J. Dygdała, *Sienieński Dominik herbu Dębno (zm. 1743), biskup tytularny maronicki, kanonik warmiński, gnieźnieński i krakowski, oficjał gdański*, w: PSB, t. 37, Warszawa-Kraków 1996-1997, s. 172-173; T. Nowicki, *Słownik biograficzny rządców parafii archidiaconatu pomorskiego w XVIII wieku*, Lublin 2003, s. 199-200. Nadto: Diario Ordinario R. 1728 nr 1762 (z 20 XI 1728), s. 5-6 („Lunedì mattina, nel Palazzo Vaticano, della Santità di Nostro Signore, si tenne il Concistorio segreto, nel quale (...) propose la Chiesa Vescovile di Marocco nelle parti degl'infedeli per il Signor Abbate Domenico Sienenski, Lituano [sic], decano di Gnesna e canonico di Cracovia in Polonia”).

sław Załuski → (1737) Jakub Stefan Augustynowicz → (1778) Ferdynand Onufry Kicki → (1786) **Florian Amand Janowski**

Kompletność danych, zebranych i zaprezentowanych w ramach obecnego opracowania, wskazuje, że problematyka święceń pasterzy Kościoła tarnowskiego w zasadzie nie kryje żadnych tajemnic (do wyjaśnienia pozostaje jedynie kwestia, w murach której świątyni pełni kapłaństwa dostąpił J.A. Pukalski). Inaczej rzecz ma się w odniesieniu do całościowo ujętej tematyki sukcesji święceń biskupich polskiego episkopatu na przestrzeni stuleci, jako że w szczególności dla okresu staropolskiego występują tu bardzo liczne „białe plamy”, z których tylko część uda się zapełnić w trakcie dalszych poszukiwań źródłowych, inne natomiast już na zawsze takimi pozostaną ze względu na brak świadectw.

LA SUCCESSIONE DELLE ORDINAZIONI EPISCOPALI DEI VESCOVI DELLA CHIESA DI TARNÓW

Sommario

Nel presente articolo prima sono state raccolte insieme e descritte le informazioni riguardanti le ordinazioni episcopali (luogo, data ed altre circostanze) dei successivi vescovi diocesani ed ausiliari della diocesi di Tarnów. Poi, questi presuli sono stati aggregati alle distinte, nella letteratura d'argomento, linee della successione delle ordinazioni episcopali. Finora alla diocesi di Tarnów sono stati ordinati 23 vescovi (da Florian Amand Janowski a Wiesław Lechowicz). La maggioranza di loro appartiene alla linea romana (detta „famiglia del cardinale Scipione Rebiba”). Soltanto Florian Amand Janowski, primo vescovo di Tarnów, rappresenta un gruppo di alcuni presuli polacchi appartenenti ad un'altra linea. Dall'attuale stato di ricerca risulta che all'inizio di questa sta il vescovo Andrzej Załuski, ordinato nel 1683. Non si sa se questo vescovo rappresenta una linea romana o un'altra. Tutti questi legami sono resi visti negli schemi aggiunti al testo.